

KOSSUTH LAJOS
LEVELEI

BEM ALTÁBORNAGYHOZ

1849. évi márcz. – jun.-ig.

— — —
KIADJA

MAKRAY ALADÁR.

Ára 80 kr.

— — —
PEST.

KIADJA HECKENAST GUSZTÁV.

— — —
1870.

**A kormány-elnök Bem tábornok urhoz,
a magyar-erdélyi hadsereg főparancs-
nokához.**

Főhadiszállás Cibakháza, márcz. 17. éjjélkor.

Tisztelt Tábornok Ur!

Öszinte örömmel veszem e pillanatban Önnek nagybecsü tudósítását, Szeben márcz. 11. éjjelén történt bevételéről.

Határtalan hálával és a hálás elismerés legbensőbb érzetével hajlok meg Ön előtt, Tábornok Ur.

Isten áldja meg Önt! a mint Önt hálás nemzetem áldani fogja.

Legyen szabad a szent ügy érdekében, melyért Ön oly dicsőségesen harczol, kérnem Önt, hogy az áruló százszokkal ne bánják oly nagylelküen.

Az osztrák ház
. nyakunkra hívta az oroszokat; — és
. e népjog-ellenes segély után, a márczius 6-diki manifestum által Magyarország és Erdély

ezer-éves önálló állami lételét megszüntette. Ezáltal minden kötelék, a kiegyezkedés minden lehetősége megsemmisült

— Inkább háboru, körömszakadtig, egész az utolsó csepp vérig.

Ezért ne bizzék Ön a szászokban. Csak jogosult erő által, nem pedig meg nem érdemlett nagylelkűség által lehet az Ön győzelme biztosítva. Gondoljon Ön derék embereinek Szászvárosban történt gyáva meggyilkoltatására. Én nem vagyok terrorista, nem gondolok visszatorlásokra, hanem biztonságban akarok lenni ezen gonosz, háladatlan szászok új árulása ellen.

Ennélfogva kérem Ont, Tábornok Ur, semmit se ígérjen a szászoknak ; hanem csupán azt mondja, hogy jövődö sorsuk az ő magukviseletétől fog függni; és miután ők vakmerősködtek az oroszokat népjogellenesen az országba hívni, s így a legistentelebb hazaárulásban ezerszeresen bünösökké lettek, kijelentem, hogy ha a szászok az oroszokat egész az utolsó emberig el nem távolítják az országból, egyetlen szászt sem fogok eltérni a magyar korona területén, hanem kiüzöm őket az országból, vagy a törvény minden oltalmától, minden szabadságaitól megfosztottaknak nyilvánítom, s minden vagyonukat és javaikat a végnélküli rablás, fosztogatás és a hadi költségek megtérítése végett lefoglalom.

A Tábornok Urnak azon határozott utasítást adom, hogy a szász zendülés legkiválóbb vezetőit fogassa el, s azokat Csányi kormánybiztosnak szolgáltatassa át, azon utasítással, hogy azok kezesek gyanánt szolgáljanak az oroszok mielőbbi eltávozása s polgártársaik békés magatartása iránt; — s ha az oroszok nem távoznak el azonnal az országból, vagy ha a szászok közt a legcsekélyebb ellenszegülés mutatkozik, azok, mint a leggonoszabb hazaárulásban bűnösök, haditörvényszék elé állíttatnak és kikerülhetlenül halállal büntetnek.

Ön pedig, Tábornok Ur, minden képzelhető erőt vonjon magához — és Szebent egész az utolsó emberig tartsa. — Ha Önt megtámadnák, mondja Ön Szeben hazaáruló népének: — hogy az Ön ágyúi a város romjaiból bástyát fognak képezni az országba áruuló módon behítt ellenség ellen — mig én, ha szükség lesz rá, egy új hadsereggel jönni fogok, hogy a hallatlan hazaárulást megfenyítsem. — Ezért a városi tanács menjen ki az ellenség táborába, családjaiknak mint kezeseknek hátrahagyásával, s egyedüli mentőszer gyanánt arra kérjék az oroszokat, hogy tüstént vonuljanak ki az országból.

Brassó adja meg magát, különben Szebenen lesz megboszulva makaessága.

Erősítse meg Ön a vöröstoronyi szorost. — Az orosz foglyokat illetőleg emlékezzék meg Ön, hogy az oroszok nem becsületes ellenség, hanem rablók, mert hadüzenet nélkül népjogellenesen nyomultak be.

A szász föld jövőbeni viszonyainak rendezését a kormány magának tartja fön. — Egyelőre minden polgári törvénykezés megszűnik s a hadi törvények szigora lép életbe.

Fogadja a Tábornok Ur azon alapos reményem nyilvánítását, hogy a közép-magyarországi főhadserg az Ön győzelmére holnap innét egy új győzelemmel fog felelni. — A hadsereg ma itt átkelt a Tiszán és N.-Körös ellen debouchiroz, hol az ellenség főerejét öszpontosítá. Holnap ütköznök.

Isten velünk. Fogadja Ön határtalan nagyrabecsilésem biztosítását.

A kormány elnöke
Kossuth Lajos, s. k.

Debreczen, márcz. 22, 1849.

Tisztelt Tábornok Ur!

A nemzet, az Ön szokatlanul nagyszerű tettei által ahhoz szokva, hogy Bem nevéhez a legfényesebb győzelmek reményét kösse, magas reményekkel várja az Ön győzelmi tudósításait. Azonban Önnek Szeben csodálatraméltó elfoglalása felőli legujabb tudósításai, de méginkább az utána következő események, melyek felől Ön vöröstoronyi főhadiszállásáról, márcz. 16-dikáról szives volt tudósítani, — a nemzet minden, még oly nagy várakozását is messze túlhaladták.

Tábornok Ur! Önnek minden lépése csodálattal tölti el a nemzetet, a hadsereget.

Hadseregünk vitéz tisztjei örömetst feláldoznák életök felét, ha azt mondhatnák, hogy az erdélyi hadjáratban az Ön győzelemkoszorúzott parancsnoksága alatt részt vettek.

Tábornok! az Ön dicsősége örök a történelemben; és a magyar nemzet Ön iránt örök hála van kötelezve.

Ön nem csak Erdélyt visszaszerezte neki, Ön beléje önté a győzelem reményét: — Ön a mi szent harcunk szerencsés kimenetele iránti hitet, melyet vas kitartásom a legsúlyosabb pillanatokban változhatlanul föntartott, az egész nemzet közös hitévé tette — és ezen hit magában rejti a siker biztosítékát.

Magyarország örök hálára van kötelezve Ön iránt, Tábornok Ur. — Hajtsa Ön végre átvett feladatának szép művét, és Ön sajátmagán, valamint nemes-szívű nemzetén tapasztalni fogja, — hogy habár az Ön érdemei minden jutalmon felül állnak, Magyarország legalább késztetve érzi magát, hogy háláját be akarja bizonyítani.

Ezen hála-érzület jeléül az egybegyűlt országgyűlés egyhangulag utasítá a kormányt, hogy Önt, Tábornok Ur, altábornagygyá nevezze ki, s egyszersmind küldje meg Önnek az ujon alapított magyar katonai érdemrend első nagykeresztjét. Az altábornagyi rangot, valamint az ezzel és az érdemrend nagykeresztjével összekötött járandóságokat márcz. 15-dikétől számítva.

Midőn az Altábornagy Urat jelenleg egyelőre erről értesíteni szerencsém van, egyszersmind kérem, fogadja el határtalan tiszteletem biztosítását.

A mi az Ön tervét illeti, — hogy Erdély befejezett visszafoglalása után (mihez én Károlyfehérvár bevételét is számítom), az Ön hadtestének egy részével Magyarországra kíván jönni, — van szerencsém

kijelenteni, hogy e szándékot nem csak helyeslem, hanem legbenszöbben ohajtom, miszerint ez minél előbb megtörténjék. — Én épen a táborból jövök, ismerem a csapatok szellemét és harczképességét, s kész lennék életembe fogadni, hogy ha Ön, Altábornagy Ur, netalán azon erőkkal, melyeket Hrabovszki alatt Aradról, és Gáll alatt Halmágyról az Ön erősítésére küldtem, azaz 7000—7500 emberrel, alulról fölfelé előnyomulna, már csupán az Ön pusztá közeledése a hadsereget itt a Tiszánál győzhetlenné teszi — úgy hogy az ellenség többé nem állana meg előttünk.

A mi hadi ügyeink állását illeti, vagyok bátor a következőkről értesíteni. — Hadseregünk jelenleg a következő alkatrészekből áll.

A felső-magyarországi hadtest (Görgey tábornok), mintegy 17,000 ember.

A közép-magyarországi hadtest (Damjanich tábornok), jelenleg Damjanich sereg-osztályaiból, továbbá Vécsey, Aulich tábornok és Klapka ezredes volt-osztályaiból egyesítve, mintegy 30,000 ember.

Ez ama két hadtest, melyekkel most a főparancsnok, Vetter altábornagy, a támadást megkezdte és Pest felé szándékozik előnyomulni. Ezen egyesült hadsereg körülbelül 180 ágyuval működik s mintegy 5000 huszárt számlál. Mindez jól fel van fegyverezve, lökészetlél elegendően ellátva. A csapatok derekasan viselik magukat, — többosztály annyira, hogy a régi francia gárdával mérközhetnének, —

mint ezt a szolnoki csata bizonyítja, hol egy dandár a harmadik honvédszászlóaljjal à la tête, három üteg által kereszttüzbe vétetve, szurornszegezve — a nemzeti szabadság-hymnust énekelve — oltalom nélkül rohammal nyomult előre, a várost elfoglalá és ezután, fényes lovassági roham által támogatva, 1400 ellenséges holttesttel borítá a csatatért.

A Tiszánál még egy központi tartalékunk van mintegy 8000 emberrel, négy század huszárral, de ezek csak most állítottak fel s alig vannak fegyverezve. E központi tartalék célja, minden tartalék általános célján kívül: Debreczent és Nagyváradot, mint az országgyűlés, a kormány, a bank, a fegyvergyár stb. székhelyét fődözni, ha az activ működő hadtesteknek a tiszai vonaltól el kellene távozniok.

Azonkívül Vécsey tábornok Arad mellett a marosi vonalnál áll mintegy 10,000 emberrel.

Perczel tábornok pedig Szegedről és Vingáról, körülbelül 8000 főnyi rendes csapatokkal és 12,000 önkénytessel, a rácok ellen működik.

Komárom őrsége 11,000 ember, Péterváradé 5000 ember.

Mindez (a Perczel-féle önkényteseket nem számítva) 90,000 embert tesz, — s ha a mármarosi, munkácsi őrségeket, a guerilla csapatokat (melyek helylyel- közzel igen jó szolgálatokat tesznek) és a folytonos ujoncz-állítást számba veszem, — a Magyarországon működő activ hadsereg 100,000 emberből áll, — miből 47,000 ember 8000 főnyi tarta-

lékkal, jelenleg, Czibakházától T.-Füredig, a Tisza mellett fekszik és pedig a következőképen:

A főparancsnok, Vetter tábornok, Görgey tábornoknak meghagyá, hogy Tokajnál keljen át és a Pestre vezető uton nyomuljon előre, míg ő pusztá menetével és egy gyenge dandár kiküldésével Miskolcot és Kassát fődözi, ezek birtokát részünkre biztosítja, s Gömör, Abauj, Torna, Sáros megyéket a gyenge ellenséges csapatoktól megtisztítja. — Görgeynek célja lenne Vácra menni, Esztergamnál vagy Komáromnál a komáromi őrség egy részével magát megerősíteni és hátulról Buda ellen működni, ha az ellenség Budát védeni szándékoznék.

Vetter altábornagy egyszersmind azt tervezé, hogy a Damjanich alatti közép-magyarországi hadtesttel — mely legalább 28,000 fegyverest állíthat a csatavonalba — Czibakházánál keljen át a Tiszán (mert a szolnoki és poroszlói hidak leégtek, — általánvéve a hidak leégetésével sok szerencsétlenségünk volt — és nem érhetem el, hogy ezért valakifőbe lövettessék), — hogy ezáltal az ellenséget Görgeytől és a vasutvonalról elvonja s azt megverje, ha elfogadható állásban lesz; — és hogy ekképen Görgeyvel egyenlő vonalban nyomuljon előre Pest felé.

Az ellenség N.-Kőrösnél igen előnyös állásban 40,000 embert pontosított össze, — de Görgey elcsalta, annyira, hogy ezen tábornok már egész Hevesig előnyomult, a nélkül, hogy ellenséget látott

volna, — e manővernek különben semmi más eredménye nem volt. Czibakházától N.-Kőrösig a menet jó nyolcz órai, este és egészen kimerülve érkeztek volna a 12,000 emberrel erősebb ellenség elé, mely azonfelül erős állásban vala. Az ut közepén elhatározták, hogy az éjt — mert ott sehol közelében nincsenek házak — hevenyészett táborban töltik, s másnap haladnak előre, — ekkor azonban oly szörnyü idő jött közbe, hogy minden hadművelet lehetlenné vált, — és a csapatok borzasztó fáradalmak után, a nélkül, hogy ellenséget láttak volna, ismét visszatértek Czibakházára és környékére.

De én nem vagyok megeleégedve. — Én mint hadvezér vagy nem indultam volna el, vagy nem fordultam volna meg az ut közepén.

A főparancsnok most mindezen erőket álcázott mozdulatokkal fölfelé vonja, — én Czibakházát és a szolnoki vonalt megszállatom a központi tartalékkal, — és ő 25. s 26-dikán Tisza-Fürednél át akar kelni, Görgeyvel egyesülendő, hogy így egyesülve haladjanak előre, — ha csak Görgeyt addig meg nem verik.

Az ellenség, ha egész erejét összevonja, talán 65—70,000 embert hozhat össze; de még soha sem vala képes egy csatára többet összpontosítani 40—50,000 embernél. — Egyébiránt igen le van hangolva, büszkeségével nagyon alábbhagyott, erősítés után sovárog, — sőt Theodorovichot is az ő 8000 főnyi gyülevész népével magához akarja vonni

Bácskából, — mit azonban Perczel nem fog neki megengedni.

Egy szóval, erönk elég lenne — de a szivélyes egyetértés s kivált a mozdulatok gyorsasága hiányzik.

Ezért, mihelyt Erdély biztonsága megengedi, jöjjön Ön át, Tábornok Ur. Ez teljesen megadná a döntő csapást.

A mi azon kérdést illeti, melyik utat válaszsza Ön? én még mindig abban a véleményben vagyok, a melyben januárban valék: Karansebesen keresztül a bánységba, — Ön elfoglalja Lugost, felszabadítja a bánya-kerületet, fölfegyverzi a hősies Fehértemplomot, elsöpri az eléje álló ellenséget, vagy azt a Dunába és Tiszába üzi, — Temesvárral ne törődjék sokat most, hanem vonuljon Arad felé, — semmisítsen meg minden ellenséget, mely nyílt mezőn Ön elé áll, — szólítsa fel Arad várát a megadásra — de hosszas ostromba ne bocsátkozzék, — hanem erősítse meg magát az aradi csapatok felével, és Szegednél keljen át a Tiszán, — mit tegyen ezután? azt a körülmények fogják megmutatni; vagy keljen át Ön a Dunán Bajánál, vagy vonuljon az ellenség jobb oldala ellen párhuzamosan a Dunával — hol Önt Pest vármegye alsó részeiben a derék nép egy intésre tömegesen követni fogja mint népfölkelés.

Ezzel, úgy hiszem, az Altábornagy Ur eléggé értesülve van az itten ügyállásról, — és látja,

mily döntőleg hathatna az Ön megérkezése győzelmünkre.

Adja ezt Isten — nemsokára — minélelőbb, — mily örömmel fogadná Önt a hadsereg — s mily biztos lenne a győzelem, mely Magyarország szabadságával a szomszéd népek szabadságát is megalapítaná.

A mi Erdély viszonyait illeti, már többször volt szerencsém fölemlíteni, hogy ezek az ő lényeges összefüggésekben oly sajátságosak, miszerint még nekem is — pedig én magyar vagyok — rendkívül nehéz csak némileg is tájékoznom magamat e vagy ama rendszabály czélszerűsége iránt.

Ezért kérem Önt, Altábornagy Ur, hogy dicsőséges, de terhes győzelmi útjában a szervezési munkálatokkal ne fárassza magát. — A tért, melyet Ön elfoglal, használja fel az Ön seregének nagyobbítására, felruházására, felfegyverzésére, lovakkal ellátására, élelmezésére stb. — és előre az Ön győzelmi pályáján, — a polgári szervezés s a közigazgatási ügyek háladatlan fáradalmaival engedje Ön át Csányi kormánybiztos urnak. — Még egyszer: Erdély viszonyai fölöttébb bonyolódottak, — egy czélszerűtlen lépés roppant következményeket vonhat maga után, — az ügy oly fontos, hogy ha Pestet elfoglaljuk, én magam egypár hétre Erdélybe fogok menni, e fontos ország jövőjét akképen szabályzandó, miszerint ezentul hasonló ziláltságok ellen biztosítva legyen.

Igy például egyes colonisatio Besztercze-vidéken fölttöbb czélszerűtlen — a helyett hogy erősítene, csak gyengít minket — de a határőr-rendszer megszüntetése az oláhoknál és a területi törvényhatóságnak a legközelebbi törvényhatóságokba való beosztása igen czélszerű. — Amnestia a szászoknak föltétlenül, nem czélszerű, remény az amnestiára — ha magukat tényleg jól viselik — czélszerű lehet, stb.

Ezért ismételve kérnem kell az Altábornagy Urat, kimélje meg magát — az Ön roppant fáradalmi mellett — a polgári közigazgatás eme kellemetlen és dicstelen munkájától, — hagyja ezt reánk kisebb emberekre; — minden pillanatért kár, melyet Ön erre fordít, — azonkívül egész Magyarország viszonylatait tekintetbe kell venni — melyeket Önnek lehetetlen mind ismernie. Az unio pusztaszó, az uniónak az Ön győzelme és az alap-szervezet által kell még csak valósággá válnia. — Semmi sincs Magyarországbán, a mi az összes magyar viszonyoknak oly terjedelmes részletes ismeretét kívánná, mint Erdély organisatiója. — Ezzel elég tennivalóm leend és nem kívánom, hogy egy résznek tisztán abstract felfogása által, az egésznek concret műve megnehezíttessék.

Éljen Ön boldogul, Tábornokom! Az Isten, a népek szabadságának védője, leggazdagabb áldásait áraszsa az Ön becses fejére — és jöjjön Ön nemsokára ide, hogy Windischgrätzet à la Puchner átüzze a

határon — de oly határon, melyen keresztül őt a népjog megsértése nélkül követhessük.

Fogadja Ön legbensőbb nagyrabecsülésem biztosítását.

Debreczen, márcz. 23., 1849.

A kormány-elnök

Kossuth Lajos, s. k.

Tökéletesen egy értelemben vagyok azzal, hogy ha a Tábornok Ur seregének egy részével győzelmes karját itt a Tiszánál a sors mérserpenyőjébe dobja, — Ön helyett az ideiglenes parancsnokságot ott Czech ezredes vigye. — De ő mint ezredes is viheti a parancsnokságot. — Több hadtest-parancsnokunk van, a kik csak ezredesek; — és ha én Czechet már most tábornokká nevezném ki, másokat is, legalább tizenötöt kellene vele együtt tábornokká kineveznem, s ez mégis kissé sok lenne.

Bánffy, Teleky és Komény mint ezredesek, Perczi és Károlyi mint alezredesek, az Ön előterjesztése szerint örömmel megerősítettnek.

Tisztelt Tábornok Ur!

Volt szerencsém, tegnap itt Egerben két becses levelet kapni Öntől; egyiket Brassóból márcz. 21-ki kelettel, s a másikat Szebenből márcz. 26-diki kelettel, és sietek, Önnek eredménydús hadműveleteiért határtalan köszönetem nyilvánítása mellett, az Ön leveleinek fontos pontjaira válaszolni.

1. Az Ön szives tanácsát a hadsereg-parancsnokok hatáskörére vonatkozólag kellőleg figyelembe fogom venni, mi annál könnyebben megtörténhetik, miután hadműveleteink valószínűleg nemsokára akképen fognak alakulni, hogy több hadtest a különösen kijelölt czélokra önállóan fog működni. Erre nézve azonban szükségesnek látszik, hogy az ellenséget előbb egyesült erővel megverjük, mi végett jelenleg Gyöngyös körül 50,000 ember és 180 ágyú van egyesítve; az egész hadsereget a győzelem reménye lelkesíti, az ellenség azonban napról-napra mind jobban látszik előérezni a biztos vereséget; a Körös melletti nagy csatára való kilátás nem valósult meg; én azonban holnaputánra csatának nézek eléje

N.-Káta környékén, egész Gödöllőig. Ha az ellenséget pesti visszavonulási vonalától el lehetne vágni, úgy lehetséges lenne, hogy Önnek szebeni példáját követjük és Pestre vonulunk; ha nem, akkor Pestet bizonyára csak Budáról lehet majd elfoglalni, mire nézve aztán az Ön gyors közreműködése rendkívüli fontosságú lenne; mindenesetre mi elég erősek vagyunk, hogy csatát merjünk, s a nyert csata után az ellenséget többé nyugodni ne engedjük, és ha az megoszlik, akkor megérkezett a pillanat, miszerint elkülönözött hadtesteknek külön feladatok jelöltesenek ki; ha nem csalódom, az ellenség szándéka néhány erős pontot, különösen pedig Komáromot, megnyerni, hogy onnan pacificatiói ajánlatokat tehes-sens megszokott cselszövényének gépezeteit mozgásba hozhassa; ezért mindenesetre főfigyelmünket Komárom biztosítására fordítandjuk, ha e lehetőséget valamely árulás meg nem előzi; mert fájdalom, Komárom a jelen pillanatban annyira meg van szállva, hogy a megbizott egyének, kiket oda küldtem, nem hatolhatnak be.

2. A mi az alparancsnok-kinevezési jogot illeti, az Ön nézetét csak annyiban oszthatom, hogy egy hadtestparancsnokra sem erőszakolandó fel oly alparancsnok, a kit ő nem akar; de a végleges approbationak a hadtestparancsnok előterjesztésére a kormánytól kell erednie; ekképen két cél lesz elérve: a hadtestparancsnok mellett azon férfiak lesznek, a kiket ő óhajt, tekintélye biztosítva lesz, mert min-

denki tudja, hogy a parancsnok ajánlása nélkül nem lehet őt kinevezni. De egyszersmind a kormány tekintélye is föntartatik, a mi mindenesetre az államszervezet minden ágában elengedhetlen.

3. Teljesen az én nézetem, hogy minél sikerebbek lesznek hadműveleteink, annál szükségesebb a hadsereg szaporítása; nem is fogok nyugodni, míg 200,000 ember nem áll harczkészen, én Magyarország erejét oly imponálóvá akarom tenni, hogy szükség esetében még az európai diplomatia machiavelismusára is kezünket a kardra téve felelhessünk; a míg élek, s a míg seregeink győznek, Ön nyugodt lehet az iránt, hogy én a nemzet részére a legnagyobb erőfeszítés legmagasb díját követelem, és ez a tökéletes önállóság és függetlenség; úgy hiszem, egy európai hatalom sem fogja ezt tulzottnak találni, mindazok után, a miket velünk tettek!

4. Az Ön javaslatát a zászlóaljok szaporítására vonatkozólag keresztül fogom vinni; azonban igen nagy fontosságu, hogy a bukaresti konzulágokkal már megnyitott közlekedést is arra használja fel, miszerint minél több fegyvert szerezhessünk.

5. A mi Önnek, velem közlött hadműveleti tervét illeti, nagyon kellemesen fog engem meglepni, ha Ön ápril 10-dikén Szegeden lesz; de azt ohajtom, hogy ez vagy a bánóság kitisztításával, vagy Arad bevételével legyen összekötve; mindenesetre folytonosan tudósításokat küldendek Önnek; miszerint

további hadműveleteinek irányát azokhoz szabhassa. Fiume mindenestre kilátásban van; de előbb Bácskát és a bánásgot kell kitisztítani, és Budának kezeink közt kell lenni.

6. Szükségesnek tartom, hogy Erdély visszamaradó őrsége ne csupán székelyekből álljon; inkább kérem Önt, ugy intézze el a dolgot, hogy a magyar csapatokból néhány megbízható zászlóalj ott maradjon, Ön pedig némi székely csapatokat is hozzon magával; ez többféle okból igen fontos, valamint szükséges, hogy mielőtt Ön Erdélyből kiindul, Czecezredes kimerítő parancsokat kapjon magatartására nézve, s hogy a borgói, ojtózi, a két brassói és a vöröstoronyi szorosok teljesen járhatlanokká tétessenek.

7. Damjanich hadtestét nem oszthatom be az Ön hadseregébe, mert Damjanich most nem a Tisza alsó részén, hanem itt áll Gyöngyös mellett.

8. Örömet jóváhagyom, hogy Ön minden jövődöbeni feladatainál, legyen az akár a bánásg kitisztítása, akár Buda bevétele, akár Horvátország és a tengerpart visszafoglalása, mindig tartsa meg az erdélyi hadsereg-parancsnoki minőséget; ugyszintén kellő időben örömet nyujtok Önnek segédeszközt arra nézve, hogy győzelmeinek szabadságyümölcseit az Ön saját hazájára is kiterjeszthesse; Ön Magyarországot mindig hálásnak fogja találni; mindazáltal azt hiszem, Ön velem egyetértend abban,

hogy először Magyarország ügyét kell teljesen kivívni, mielőtt egyéb expedíciókra gondolnánk. Ez a legbiztosabb ut Lengyelország szabadságára is! — az ellenkező által az egyik elveszne, a nélkül, hogy a másik nyerne.

9. A bukaresti francia konzullal való közlekedés igen kellemesen érintett; de kérem, hogy Omer pasával és Fuad effendivel határozottan tudassa ama hivatalos közlést, miszerint mi nem csak a török birodalom határait lelkismeretesen tiszteletben tartani, hanem a magas Porta irányában a legbarátságosabb politikát is akarjuk tanusítani, de csak azon föltétel alatt, hogy a népjog és a be-nem-avatkozás elvének megfelelőleg, az Oláhországba menekült osztrákokat fegyverezze le, az elvett fegyvereket szolgáltassa ki és tartományaiból ellenünk semmiféle ellenséges mozdulatokat ne engedjen meg. — Ez, ugy hiszem, oly természetes, hogy ehhez szigoruan kell ragaszkodnom, s erről a francia konzult, Segurt is értesíttetni kérem. Fölötte szeretném, ha Fuad effendi egy ügynököt küldene hozzám, hogy viszonyaink felől tájékozza magát s ekkép a Portával való szomszédi viszonylatok rendezésére az utat elegyengetné.

Miután nem tudom, hol fogja Önt ezen levelem találni, e szerint egy másolatot küldök Szebenbe Csányi kormánybiztoshoz, azon megbizással, hogy ha Ön már elutazott volna, tegye meg a diplomatiiai lépéseket, mire nézve egyszersmind bővebb uta-

sításokat küldök neki. Fogadja Ön kitünő nagy-
rabecsülésem és határtalan hálaérzetem biztosí-
tását.

Eger, ápril 1., 1849.

A honvédelmi bizottmány elnöke
Kossuth Lajos, s. k.

A kormány-elnök Bem altábornagy urhoz.

Főhadiszállás, Dány, Gödöllő mellett, ápril 7., 1849.

Tisztelt Tábornok Ur!

Az Ön szives közleményét az oroszoknak Erdélyből való kiűzetése, valamint Önnek Szeged felé megkezdett menete felől, ugyszintén az Ön pompás ajándékát a legbensőbb köszönettel vettem.

Mi öt nap óta folytonosan csatázunk, Schlicket, Lobkowitzot és Parrotot Hatvannál, Jellachichot Tápió-Bicskénél, Windischgrätz, Schlick és Jellachich egyesült erejét Isaszegnél megvertük.

Ma reggel a következőkép állunk:

Balszárnny Péczel (10,000 ember, Klapka tábornok), Kerepes felé vonul, hogy a magaslatokat az ellenség jobb oldalán megszállja.

Centrum Isaszeg (Damjanich és Aulich tábornok körülbelül 20,000 emberrel), Gödöllőnek vonul.

Jobbszárnny (Gáspár tábornok körülbelül 13,000 emberrel) Bag és Aszód, szintén Gödöllőnek vonul.

Az ellenség — elsánczolt állásaiból Mácsától Fénszaruig a Galgavölgyben, kiszorítva, részint kicsalogatva, öt nap alatt háromszor megveretve, az isaszegi hegyek erdős állásából szuronyszögezve kiűzetve, — Gödöllőn áll.

Ma vagy Vácra fut, vagy, ha Isten akarja, tönkre lesz verve.

Ha sikerülne Önnek Pestre vetnie magát, akkor az Ön vitéz karja és az Ön vitéz serege véghetetlenül fontoságu. — Ha az ellenség Vác felé fut, akkor Komárom van fenyegetve, melyet tizennégy nap óta bombáznak. Gyors felszabadítás szükséges, ezért minden esetre, tisztelt Tábornokom, szokott gyorsasággal és erélylyel siessen Ön segély-hadtestével Szegedről egyenest a Dunához és fölfelé Buda ellen. — Én Önt mindig tudósítandom az itteni eseményekről.

A szolnoki vaspálya kezünkben van. Asbóth alezredes ma Irsa-Albertin áll; Körösön, Kecskeméten, Czegléden a föld népe tömegesen fölkel. Az Isten velünk!

Éljen a szabadság!

A honvédelmi bizottmány elnöke

Kossuth Lajos, s. k.

Utóirat: Perczel tábornok Péterváradot felszabadította, Sz.-Tamást bevette, legyen Ön szives vele értekezni, és ha Ön Szegedről a Duna felé menve valamit tehetne felső Bács biztosítására, szíveskedjék azt megtenni.

**A honvédelmi bizottmány elnöke Bem
altábornagy urhoz.**

Tisztelt Tábornok Ur!

Ápril 6-diki becses leveléből látom, hogy Tábornok Ur, mihelyt a szükséges pénzzel el leendő látva, 14,000 ember- és 30 ágyuból álló haderővel szándékozik Erdélyből kivonulni; utóbbi levelemben kifejezett ohajtásom azonban az vala, hogy csak mintegy 7500 embert, körülbelül a Dévánál nyert erősítését hozza magával. Ezért mostani levelemben azon alternatívából indulok ki, ha vajjon ez vagy amaz történt-e meg, mert én semmiesetre sem ohajtom, hogy ha a csapatok már elindultak, ismét visszatérjenek. Ha a Tábornok Ur 14,000 emberrel indult el, akkor ennek egyik felével siettesse a menetet az előbb kitűzött irányban; de a másik felével Ön mindenesetre maradjon a bánságban, melynek kitisztítása most mindenesetre a legnagyobb fontosságú; ha Önnel csak 7000 ember van, ugy ezeket legel-

söbben ezen utóbbi célra fordítsa. Ezen eszmével én még egy másikat is kötök össze, és pedig, hogy Ön egyik kezét folyvást kiterjeszthesse a még mindig nem egészen pacifikált Erdélyre. És ehhez járul még, hogy hitelt érdemlő forrásokból az imént ama hirt kaptam, miszerint Hammerstein e hó 6-dikán körülbelül 12,000 emberrel elindult Lembergől, valószínűleg Dukla és Eperjes felé, vagy talán Bukovinába; e szerint mi ezen esetek bármelyike ellen jobban lennénk oltalmazva, ha Ön ohajtásom szerint cselekednék! — Mert az első esetben is hasonlíthatlanul több erővel rendelkezünk ezen új ellenség ellen, ha a bánság már ki van tisztítva. És hogy erre nézve itt a legkedvezőbb pillanat, ezt Perczel tábornok legutóbbi bácskai győzelmei jelentik! — Ha a Tábornok Ur Erdélyből, Perczel pedig nyugatról előnyomul, s ha Ön az aradi ostromló-hadtest egy részét is erre fordítja, akkor a siker a legrövidebb idő alatt bizonyára alig lesz kétséges. — Ekképen Erdély biztosítva, a bánság az ő roppant segélyforrásaival csakhamar kezeinkben lesz, és rövid idő alatt hasonlíthatlanul nagyobb haderő fog állni rendelkezésünkre. A főhadereg bicskei, isaszegi és váci győzelmei, Komárom legközelebb várható felszabadításával, azon biztos reményre jogosítanak, hogy az mindenesetre képes leend, azon időpontig az ellenségés főerőt ha nem is megsemmisíteni, de keményen szorongatni; és akkor Tábornok Ur megadja a döntő csapást! — Ezért, ha egyáltalában még

lehetséges, vonuljon be Ön a facseti szoroson, a mi szoros összefüggésben áll a jelzett célokkal! — Pénzt, ohajtása szerint bizonyára már kapott Ön.

Tisza-Füred, ápril 11., 1849.

A honvédelmi bizottmány elnöke

Kossuth Lajos, s. k.

Tábornok Ur!

A pesti táborból Debreczenbe utazásom közben a tiszafüredi éji szálláson vettem Önnek Szász-Sebesen ápril 6-dikán kelt becses levelét, s nem késtem arra válaszolni.

Ide érkezve szerencsém volt más két levelet találni Öntől, Tábornok Ur, egyiket ápril 3-dikáról Károlyfehérvárról, a másikat ápril 9-dikéről Szász-Sebesről. — Sajnálom, hogy mind a kettőt csak most kapom meg. — És habár a hosszú rossz ut miatt rendkívül ki vagyok fáradva, sietek egy pár sorban válaszolni.

Most jut először tudomásomra, hogy a Tábornok Ur pénzhiány miatt panaszkodik; — és habár — be kell vallanom — e panasz Szeben és Brassó bevétele után kissé váratlanul jött, — nem késtem a pénzügyminiszteriumot a szükséges pénzküldésre azonnal utasítani; azonban megnyugvásomra ama jelentést kaptam, hogy már három nap előtt 300,000 forint küldetett Erdélybe.

Kérem az Altábornagy Urat, legyen meggyőződve, hogy az Ön megbecsülhetlen érdemei iránti

legnagyobb hálátlanságnak tartanám, ha az Ön vitéz hadserege szükségleteinek fődözéséről kellőleg nem gondoskodnánk.

Hogy azonban sikeresen gondoskodhassam, az Altábornagy Urat sürgetőleg és ismételve kell kérem, parancsolja meg hadi pénztárnokának, hogy ő, a mint ez minden egyes hadseregünknel történni szokott, havi számadásait a költségvetési tervezettel együtt rendesen küldje be; és ekkor biztósíthatom: az Altábornagy Ur soha sem jövend oly helyzetbe, hogy pénzhiány miatt kénytelen legyen panaszkodni. — De ha nem tudom, mikor és mennyi pénzre van Önnek szüksége, akkor lehetetlen, hogy zavarok ne támadjanak, és én minden erőfeszítés mellett sem vagyok képes tüstént és haladék nélkül több előre nem látott százezreket fődözni.

Kérem az Altábornagy Urat, tekintse megmáshíthatlan tény gyanánt: hogy a kormány minden előrelátott kiadás fődözésére elegendő erőt teremthet; de nem bírhat oly nagy készlettel, hogy előre nem látott esetben rögtön több százezreket küldhessen. — Ezért a rendes költségvetési tervezet — mondhatom — pénzügyi kezelésünknek életföltételévé lön, mert havonkint mintegy hat millió kiadásunk van.

A mi az Ön hadműveletei felőli becses közléseit illeti, van szerencsém tegnapi levelemre hivatkozni, egyszersmind bátorkodom hozzá függeszteni a következőt:

Én nem emlékszem, hogy arra kértem volna Önt, miszerint Fehértemplomba menjen, de igen is, hogy Karansebesen át a bánságba vonuljon és ott a ráczokat könyörtelenül söpörje ki. Miatán pedig ez alulról nem történt, kérem Önt, miszerint mindenestre a facseti uton nyomuljon előre. — Okaim im ezek:

1. A mig a bánság nem a mienk, a tekintélyes erőnek Erdélyből való kivonulása ezen ország elvesztését vonhatja maga után. — Sőt azt állítom, ha az Altábornagy Ur Erdélyből 12,000 emberrel kimegy, a nélkül, hogy utközben a bánságot kitisztítaná, ugy Erdély a bánságból veszett el, és Önnek azt még egyszer el kell foglalnia. — Pedig én Erdély birtokát oly végtelenül fontosnak tartám: hogy a legválságosabb pillanatban nem csak az Ön vitéz karját nem kértem ki Erdélyből, hanem Önnek még 7000 főnyi erősbitést is küldöttem.

Mennyivel inkább meg kell tartani Erdélyt, miután — hálás köszönet Istennek és Önnek, Tábornok Ur — már birjuk azt. — Erdélyt azonban nem lehet megtartani egy folyvást ott levő tekintélyes hadsereg nélkül — ha a bánság nem a mienk.

2. Az ellenséget 10-dikén ujlag Vácznál vertük meg (mely alkalommal az ellenséges tábornok Götz elfogatott), 25,000 ember Pest előtt félig-meddig védő magatartásban manővroroz, más 25,000 ember előrenyomul, holnapután felszabadítják Komáromot, s így az ellenségnek hátába kerülnek Budán. —

Annak — a nélkül, hogy Pestet bombázná — ki kell vonulnia. — Vagy sikerül ezen hadművelet, vagy nem; ha sikerül, akkor az Altábornagy Ur minden-
esetre későn jönne, mert akkor a főváros nyolcz nap alatt a mienk, és az ellenség többé nem tart-
hatja magát egész a határig, — ha nem sikerül, ugy az Altábornagy Ur még akkor is jókor érkezik, ha Önt a bánási hadművelet (de a mihez Temesvár ostromát most épen nem számítom) tizennégy napig feltartóztatná. — A bánáság és Erdélynek ezáltal elért biztosítása megérdemli e tizennégy napot.

3. Perczel tábornok Sz.-Tamást és a római sán-
czokat elfoglalta, Bácskát kitisztította s Tittelig elő-
nyomult, — ha ő ott átkel a Tiszán s a Tisza balpart-
ján Torontált kitisztítja, az Altábornagy Ur pedig
elfoglalja Lugost, Krassót és Temest visszaszerzi (mi
combinált előnyomulás által igen könnyen megtör-
ténik), ugy az Ön hadtestén kívül Perczelé is rendel-
kezésünkre álland Windischgrätz ellen, ha a szükség
kivánná, — vagy Fiume elfoglalására. — Mig, ha
Ön a bánáság kitisztítása nélkül indul Szegedre —
Ön mindenesetre későn jönne és Perczelnek is lenn
kellene maradni.

De az Altábornagy Ur azt írta nekem, hogy Ön
tegnapelőtt Szegeden lesz, — a mi változtat a dol-
gon, mert akkor Ön már 15-dikén átkelt volna a
Dunán — és Windischgrätznek, Ön által fölfelé,
Görgey által lefelé szorítva, Budát minden bi-
zonynyal el kellett volna hagynia. Minthogy azon-

ban Ön még Dobrán van, a pesti hadműveletet nem lehet elhalasztani az Ön megérkezéseig — mi a négy izben megvert ellenségnek semmi pihenést sem engedhetünk — nekünk előre kell nyomulnunk, holnap már Komárom előtt leszünk, ezért most a legfontosabb szolgálat, melyet a Tábornok Ur tehet, az, — ha Ön a nyilt bánságot gyorsan felszabadítja, Alsó-Magyarországot és a Tisza bal részét kitisztítja, Erdélyt biztosítja és egyszersmind a Perczel-féle hadtestet disponibilissá teszi.

Ezért sürgősen kérem az Altábornagy Urat, foglalja el gyorsan a bánságot.

Holnap többet irok. Most rendkívül fáradt vagyok, azért bezárom leveletem, kitünő nagyrabecslésem mellett.

Debreczen, ápril 12. éjjel, 1849.

Kossuth Lajos, s. k.

**Magyarország kormány-elnöke Bem
altábornagy Urhoz.**

Tisztelt Tábornok Ur!

Örömteljes köszönettel veszem e pillanatban Önnek e hó 19-diki örvendetes tudósítását Lugos megszállásáról.

Azonban midőn a Tábornok Urnak legőszintébb köszönetemet fejezem ki az Ön fényes győzelmi pályájának ezen új sikere fölött, nem mulaszthatom el a Tábornok Urnak a legnyomatékosabban és a leg-határozottabban ismételve ajánlani, hogy egyáltalában semmiféle politikai, közigazgatási és pénzügyi intézkedésekbe ne bocsátkozzék, hanem szigoruan a hadvezér feladatára szoritkozzék, hol a győzelem halhatatlan dicsősége és hazám határtalan hálája vár Önre.

A Tábornok Urat már ismételve kértem s jelenleg azon kellemetlen helyzetben vagyok, hogy mondanom kell, miszerint eme sürgős kéresemnek figyelembe nem vétele, Erdélyt illetőleg már oly jelentékeny nehézségeket okozott nekem, hogy azokat talán több évi fáradság és ezer kellemetlenség által is alig

lesz lehetséges elhárítani. A legszomorubb következményü lenne, ha e nehézségek a bánásra is kiterjeszkednének.

És mégis a Tábornok Ur, ismételt kérelmem ellenére, Karansebesen mindjárt az első lépéssel egy pénzügyigazgatási intézkedésbe bocsátkozott, melynek a legnagyobb zavart kell előidéznie az ország pénzügyeiben, melynek keresztülvitele igen elágazott közigazgatási rendszabályokat föltételez, melynek a jóérzelmü, a hazához hű magyarországi lakosok milliói közt, kik oly végtelenül sokat szenvedtek, kik patakokban ontották vérüket a haza szabadságaért, legnagyobb elégedetlenséget avagy pedig Magyarország legnevezetesebb pénzforrásának teljes tönkretételét kell maga után vonnia.

A só árának három forintra való leszállítását értem, mi mellett Ön még nagyobb leszállítást ígér.

Erdélynek ezen előny, saját sóaknáiból, évszázadok óta biztosítva volt, minthogy azonban a só ára az ország többi részében különböző, természetesen egy cordont kellett vonni, mely ezen olcsóbb só-eladás határát a királyság többi részétől elválaszsa.

De kérem Önt, Tábornok Ur, hol leend most az Ön intézkedése szerint ezen elkülönző határ? Hol van a cordon, mely az elkülönző vonalat képezi? — Sehol. — Következőleg Önnek ezen rendelkezése, mely egyáltalában nem tartozik az Ön hatásköréhez, az ország egész pénzügyigazgatását kimondhatlan za-

varba dönté; Ön oly nehézségeket okozott nekem, melyeket talán nem háríthatok el; s melyek engem leköszönésre kényszeríthetnének.

Mert e jótéteményt vagy az egész országra ki kell most terjesztenem, vagy csak egy bizonyos föld-részre szorítanom.

Ha az elsőt teszem, akkor a Tábornok Ur egy tollvonással nem csak 12 millió p. frtot törölt ki az ország jövedelmeiből, hanem a dolgot még azonfelül oda juttatta, hogy nekünk még körülbelül 4—5 millió p. frtot kell reá fizetnünk, mert a só a szállítási költségek betudásával, egész Magyarországon mindenütt csak roppant veszteség mellett adhatnók három forintjával; e szerint inkább valamennyi sóaknát szabad rablásra kellene bocsátanunk.

A Tábornok Ur most tekintse a másik esetet: ha én ezen árleszállítást csak a határőr-ezredekre szorítom, s a bánásgot és az ország többi részét abból kizárom, mi leend ennek következése? Nem kevesebb mint néplázadás, Tábornok Ur! a nép arról fog engem vádolni, hogy én a lázadók, a haza ellenségeinek vagyok atyja, és nem viseltetem hasonló szeretettel a hazának leghivebb, sokat szenvedett, véröket és javukat feláldozó fiai iránt.

Ime látja a Tábornok Ur, hová vezethet egy intézkedés, ha valaki az ország általános viszonyainak kellő figyelembevétel nélkül, a nemes felgerjedés pillanati hatásának enged.

A só árának mérséklését előmunkálatba vettem

ugyan, de ez oly ügy, mely rendszeres kiszámítást kíván, úgy, hogy az Ön intézkedésének csak legcsekélyebb hátránya az, hogy most az egész bánszágban, Arád megyében s Isten tudja hol mindenütt, a só-tisztek roppant csalást fognak elkövetni.

Fejem szédül a zürzavartól, melyet az Ön lépése okozott, és a felelősség miatt, melyet az rám rótt; úgy hogy nem is tudom, mit fogok tenni. Azonban nem mulaszthatom el, kötelességemnél fogva mint Magyarország kormányzója, a Tábornok Urnak leg-határozottabb módon azon utasítást adni, miszerint semmiféle politikai, közigazgatási és pénzügyi intézkedésekbe ne bocsátkozzék, a mint ezt egy magyar tábornok sem teszi, hanem tisztán tábornoki és hadvezéri hatáskörére szorítkozzék.

A Tábornok Ur tanácsokat ad nekem a kegyességre vonatkozólag, melyet az ellenség irányában tanúsítani kell; — én kegyességet és kegyelmet akarok osztani, ha ez kezességet nyújthat a jövőbeni nyugalom iránt; — én a kegyelmet kilátásba akarom helyezni mint jutalmat a jó magaviseletért; — de nem akarom az időelőtti kegyelmet, mely a késhez hasonló, melyet az ellenségnek adnánk, hogy azt saját szivünkbe döfje.

E körülménynél egy pillantást kell vetnem Erdélyre, nem kell oly kegyelmesnek lennünk az ellenség iránt, hogy ezáltal igaztalanokká váljunk barátjaink irányában.

On a szászoknak amnestiát adott; — inkább azt

mondta volna Ön, ha ti, szászok, a fegyvert leteszitek, átszolgáltatjátok, — ha a magyaroknak hűséget esküdtek, jövendőben nyugodt magatartástok iránt kezeskedtek, ujonczokat állítottok, az adót megfizetitek és az általatok okozott magán-károkat kárpótoltjátok (mert a magán-károknak az állam általi kárpótlását senki sem követelheti), akkor a kormány amnestiát fog nektek adni, és én, Bem tábornok, a végett közbevetem magamat. — Így a Tábornok Ur az országban nyugalmat szerzett és nekem lehetővé tette volna, sikerrel gyakorolhatni kegyességet; — de úgy, a mint történt, a szászok egy új orosz invasiót fognak nyakamra hozni, az bizonyos; és ha ezt nem teszik, csak azért nem fog történni, mert én az Ön túlnagy kegyessége következtében talán még éveken át kénytelen leszek a szegény, érdemtelen székelyeket oly szolgálatok megtevésére szorítani, a melyektől való megszabadulás reményéből fogtak fegyvert, — és a melyektől való meg nem szabadulás a szilárd hűségű székelyeket lázadásra fogja készíteni.

Igen, Tábornok Ur, így állnak Erdélyben a dolgok, az elégedetlenség a székelyeknél a legfőbb fokra hágott; tul-kegyesek lévén az ellenségek iránt, legjobb barátainkat elidegenítettük.

A derék székelyek népzendülés előestéjén állnak, s szokott igazságérzetemmel ki kell mondanom, van is rá okuk.

Miért fogtak a derék székelyek Ausztria ellen fegyvert? Mert az osztrák ház polgári

intézkvényeiket feldulta, szabadságaikat megsemmisítette s őket katonai uralom alá vetette.

De, Istenemre! a székelyek a leggonoszabb időben sem éreztek soha oly kemény katonai önkényt, mint most, melyet a számtalan kisebb katonai parancsnok egymással ellenkező rendeletei által gyakorol, úgy hogy a polgári hatalom, a székelyek eme forró ohajtása egészen megszűnt s a nép már egészen kétségbe van esve, mi zendüléssel fenyeget.

A székelyek továbbá azért ragadtak mellettünk fegyvert, mert kifáradtak ama törvénytelen teher alatt, hogy folyvást katonák legyenek; a Tábornok Ur azonban egy rendeletet bocsátott ki, mely, ellenmondásban a nemzetgyűlés ígéretével és adott szavammal, nem csak Magyarország többi lakosságához hasonló ujoncz-állítási terhet ró reájok, hanem minden, bizonyos korosztályu embert katonává tesz s ezen korosztályon túl folytonos határőr-szolgálatra ítél.

Ha a Tábornok Ur azt véli, hogy az ilyen rendeletek a székelyeket megnyerik részünkre, úgy a Tábornok Ur nagyon téved; — ha én nem segítek, a Tábornok Ur csakhamar tapasztalni fogja, hogy Erdély, hol a nélkül is oly sok arisztokrata elem működik, a reactio gyúpontjává válik, mely nem mint Saturnus saját gyermekeit, hanem megfordítva, tulajdon anyját fogja megsemmisíteni.

Ezért most szent kötelességem rendeleteket bocsátani ki, melyek Erdélyben a nyugalmat bizto-

sítsák, s e mellett ragaszkodni fogok azon alapelvhez, hogy mindenekelőtt igazságos akarok lenni barátaink iránt és csak akkor, ha ezen igazságosság és az ország nyugalmának biztosítása megengedi, — akarok kegyelmes lenni az ellenségek irányában.

Elméleti philanthropia a vétkesek iránt gyakran a legnagyobb kegyetlenség az ártatlanok ellen!

Hogy valamely ország politikai administratív rendszabályait vezethessük, gyakorlatilag kell ismerünk az ország összes viszonyait, és én ismerem azokat; a nemzet akarata által vagyok hivatva a kormány vezetésére, átvállaltam a felelősséget, ezért ismételve fel kell szólítanom a Tábornok Urat, ne vágjon határozataim elé s ne tegye lehetetlenné súlyos kötelmem teljesítését.

Erdélyt illetőleg épen azzal foglalkozom, hogy rendeleteket bocsássak ki, melyek által a Székelyföldön a bel-igazgatás a politikai hatóságokra visszaruháztassék, s a nevezett különféle katonai parancsnokok befolyása és hatalma a csapatok vezénylésére szoríttassék, — melyeket utasításaim alapján a polgári hatóságok kézbesítsenek nekik. A többire nézve pedig a katonai parancsnokok a polgári hatalom hatáskörébe való beavatkozástól eltiltatnak.

Elég bajom van a szászok és az oláhok árulásával, nem akarom igazságtalan nyomás által még a székelyek lázadását is.

A mi pedig a bánágot és a határőrvidéket

illeti, a Tábornok Ur utasíttatik, hogy csupán a katonai műveletekre szorítkozzék, a kormány közgazgatási intézkedéseibe ne avatkozzék; a lakosok kéréseit és panaszait, még ha ellenségesek is, vegye át, igérje meg közbenjárását a méltányosság határára, de azután azokat küldje meg nekem s a határozathozatalt hagyja reám s illetőleg az ország felelős minisztereire; úgy mint a Tábornok Ur most tett a tizenharmadik határőr-ezred kérelmével, s a mint a só árát illetőleg is tennie kellett volna.

Különösen gondolkozzék Ön oly módokról, melyek folytán a só árának leszállítása iránt tett fölöttébb sajnálatos rendelkezés, akár formaszertinti visszavonás, akár ennek rövid időre szorítása által, az ország pénzügyeire nézve minél kevésbbé legyen káros; mindenesetre pedig Ön, Tábornok Ur, tartózkodni fog, ezen intézkedést, ha csak ideiglenesen is, máshová is kiterjeszteni, mint a karansebesi sóhivatatra. Az ottani lakosság megnyugtatóására azonban e mellett megemlítheti Ön, hogy a kormány épen most a só árának szabályozásával és annak illő leszállításával foglalkozik, de e jótéteményt úgy kell elrendeznie, hogy abban az ország valamennyi lakosai egyformán részesüljenek.

Az oláh-bánsági határőr-ezred hozzám megküldött kívánságait gondosan meg fogom vizsgálni és lehetőleg megszívlelem. A kormány a határőrvidék jövődöbeni jóllétének biztosítása végett már oly határozatokat hozott, melyek az ottani lakosságot

kielégítendik; az említett határőr-ezredet ezen üdvös határozatokról Török kormánybiztos által legközelebb értesítendem.

Van szerencsém Tábornok Urat értesíteni, hogy további rendelkezésig a politikai és közigazgatási ügyekre nézve Török Gábor kormánybiztos és aradi polgármester urat az egész bánág részére kormánybiztossá neveztem és rendeltem; a ki egyszersmind az Ön csapatjainak élelmezéséről is már bebizonyított pontossággal fog gondoskodni.

A főhadserég az ellenséget e hó 19-dikén Kálna mellett és környékén, miután hadseregünk a Garanon átkelt, megverte és négy órányira folytonos futás közt üzte, egy zászlóalj elfogva; — a lengyel dzsidások századonként lerakták a fegyvert, az ellenséges gránátosok — e kimélt csapatok — melyeket mint utolsó tartalékot csak a legvégső szükségben visznek tűzbe, — különösen sokat vesztek; a komáromi őrség több hidat készített a Dunán, hogy hadseregünk átkelhesse, úgy hogy azt hiszem, miszerint e pillanatban már nem csak Komáromnak felszabadítva kell lennie, hanem a főhadserég is a Duna jobb partján az ellenség hátában van.

Ellenben Galicziából örökös invasiókkal háborgatnak, egy körülbelül 3000 főnyi sereg-osztály egész Munkácsig előrenyomult, mert minden ponton nem tarthatok hadseregeket készen.

Dembinszky tábornok a galicziai határokon

parancsnokol; épen most igyekszem neki 12,000 embert szerezni.

Mentse ki Ön előtt ezen levelemet a szükség s fogadja Ön egyébiránt határtalan nagyrabecsülésem biztosítását.

Debreczen, ápril 23., 1849.

Magyarország kormányzó-elnöke
Kossuth Lajos, s. k.

A kormány-elnök Bem altábornagy urnak.

Tisztelt Tábornok Ur!

Hogy a bánsági hadműveletekbe az oly szükséges egység behozassék, Vécsey tábornoknak az imént azon utasítást adtam, miszerint az Ön rendeleteinek, a míg Ön a bánságban működik, hadtestével vesse magát alá, neki azonban megígértem, hogy az ő hadteste ezáltal nem osztatik be az erdélyi hadseregbe, hanem megmarad önálló testnek.

Ugyszintén Perczel tábornoknak, ki jelenleg Ujvidék mellett áll, azon instructio küldetett, miszerint a bánsági hadműveleteket a mennyire lehet támogassa. De az ő hadtestét, mely még a Tisza tulsó részén áll, nem lehetett formáserint az Ön parancsai alá helyezni.

Az Igmándy-dandár megbizatott, a Vécsey- és Perczel-féle hadtest közt az összeköttetést föntartani.
Debreczen, ápril 25., 1849.

A kormány-elnök
Kossuth Lajos, s. k.

Az ország kormányzó-elnöke Bem altábornagy urhoz.

Tisztelt Tábornok Ur!

Örömemre szolgál jelenthetni Önnek, hogy a győzelem, melyet főhadseregünk 19-dikén a Garanon való átmenetel alkalmával kivivott, a legfényesebbek és legfontosabbak egyikének tűnik ki. — Az ellenség, több mint 22,000 embernyi erővel s Olmücből és Bécsből két új dandárral megerősítve, Wohlgemuth, Ramberg, Jablonowszki, Thiessing és más kevésbbé fontos tábornokok alatt állt ellenünkben; de minden ponton teljesen megveretett és vad futásnak eredt. Az olműczi ujon érkezett gránátosok holttesteit tömegesen földték a csatamezőt, és csapataink, melyek, a legborzasztóbb ágyutüznek kitéve, szuronyszögezve szoktak rohanni, s a melyek ezáltal rettenetesekké — azt mondhatom — győzhetlenekké lettek, az ellenség szétszórt tömegeit még éjjeli 11 órakor is fáradhatlanul üldözték, miután reggeli 7 órától fogva folyvást harczoltak.

Az ellenség ki kezdi vonni erőit Pestről, miáltal a sereg-osztálynak, mely öt közvetlenül Pest falai előtt sakkban tartja, bizonyára nemsohára alkalma leendő támadólag lépni föl.

Ugyszintén örömemre szolgál Önnek jelenthetni, hogy az ellenséges sereg-osztály, mely két dandárhól állva tizenöt ágyuval, Vereczkén át Munkács felé benyomult, még mielőtt oda küldött erősítéseink megérkeztek, Otthering mellett Munkács mögött megveretett és ennek következtében a határon visszauzetett. — Az ellenséges tábornok, Barko alól (fájdalom, ő egy elpártolt magyar) a lovat kilőtték. Az ellenséges ezredes, Buona pedig halálosan megsebesítve, futás közben meghalt.

Dembinszky tábornok utasítást kap, hogy a Duklától előrenyomult ellenség elleni hadműveletét siettesse és Galiczia felé előnyomulva, Duklát foglalja el.

Most azonban egy nagyfontosságú kérdés merül fel: Vajjon nem lenne-e czélszerű, Beszterczéről egy tekintélyes sereg-osztályt a Bukovinába előretolni és azzal a határokon túl erős állást foglaltatni?

E fontos kérdés megítélésénél különösen figyelembe veendő, vajjon ezáltal nem lenne-e siettetve egy ellenséges invasio Oláhországból, hogy e diversionnak ellene működjenek, és vajjon az erdélyi erők fölszerelésével már eléggé előrehaladtunk-e arra nézve, hogy ezen invasióknak nyugodtan nézhessünk eléje. Ez igen nagy jelentőségű kérdés, melyet hig-

gadtan kell megfontolni, mert egy részről egy merészen tett lépés véghetetlen sikerű lehet; más részről, ha elhamarkodva és rosszul van kiszámítva, szerencsés győzelmi pályánkon fordulóponttá válhatik.

Ezért a visszatérő futárral kérem Önnek e tárgy felőli véleményét, mi mellett főleg szükséges lesz, az erdélyi sereg tényleges erőit ismerni, mire nézve nekem a zászlóaljok irott számai, melyek közül többen még épen nem, mások pedig csak részben léteznek, nem lehetnek elégségesek, hanem csak a részletett Ordre de bataille adhat szükséges felvilágosítást, és a végleges határozathozatalt magamnak mindenesetre föntartom.

A mi a lengyel legiók felállításának föltételeit illeti, a nélkül, hogy saját honfitársaim iránt igaztalan ne legyek, lehetetlen megengednem, miszerint a lengyel vagy bármely csapatok nagyobb zsoldot kapjanak mint hadseregünk, mely a nélkül is Európában a legjobban-fizetett.

Ugyanazon rendszer, egyforma bánásmód alapelve a haza megmentésének.

Az Erdélybe jönni akaró lengyel urak utiköltségeit illetőleg: nem egészen úgy áll a dolog, hogy ezt mindig megtagadtuk volna, mert én magam is több ízben küldöttem Önnek, mikor is egy egyén 60—80, sőt 100 p. frt utiköltséget is kapott, de mint elvet és általános kötelezettséget ezt nem lehet kimondani, mert akkor az egyesek szállítása oly

sokba kerülne, mint a mennyibe egész had-osztályok rendes utnak-indítása kerül.

Ha egyszer vagy a Tábornok Ur, vagy Dembinszky tábornok Galicziában lesz, és a lengyel legiók ott megalakulnak, a nagyobb zsold és más hasonló mellékkörülmények nem fognak figyelembe vétetni, de itt a mi derék csapataink joggal kérhetnek, miért olcsóbb az ő vérök mint azoké?

Czecz ezredes urnak tábornokká való előléptetését illetőleg, ezt, hogy az Ön ohajtásának eleget tegyek, nemsokára ki akarom adatni. Azonban a Tábornok Urat ismételve emlékeztetnem kell, hogy az egész magyar hadsereg egységes és oszthatatlan, minélfogva az ily magas előléptetéseknél tekintettel kell lenni az egész hadseregére.

A Tábornok Ur büszkeséggel pillanthat vissza egész életére, s emlékezni fog Ön, hogy Ön már több megnyert csata által halhatlanná tette nevét, mielőtt a nagyszivü lengyel hadseregben tábornokká lett. Ez magas rang, Tábornok Ur, — ezt nem a jövő iránti remények, hanem önállólag nyert csaták súlya által kell megszerezni.

Czecz ezredes teljes bizalmamat bírja, de ő még hat hónap előtt kapitány volt, mint önálló parancsnok még soha sem vezetett és nyert csatát.

Én még egy tábornoki rangot sem osztottam valamely nyert csata nélkül. — Klapka tábornok mint önálló hadtestparancsnok egy desorganisált állapotban átvett sereggel a Tiszát hat hétig tartotta

a tulnyomó ellenség ellenében, és Schlick altábornagyot négyszer kellett megvernie, míg tábornokká lön.

Damjanich tábornok husz megnyert csatával szerezte meg magának a tábornoki rangot.

Aulich tábornok az ellenségtől körülvéttelve, egy jelentékeny hadtestet egy sikerült visszavonulás által mentett meg, mikor is ő egy félmértföldnyi hosszú hegyszorosban a hóban alagutat ásott, mielőtt, különben a hadsereg legidősb ezredese, tábornokká lett. — Gáspár tábornok, akkor szintén a hadsereg legidősb ezredese, Schlick, Liechtenstein, Fürstenberg és még más két tábornokot háromszor vert meg egymásután, s csak ezután lett tábornokká.

Czecz ezredes igen érdemtéljes férfiú, de az ő tábornokká való nagyon is gyors előléptetése számomra némi kellemetlenségeket okozand a hadseregben, mert Önnek legalább tizenkét ezredest nevezhetnék meg, kik ötször oly hosszú ideig szolgálnak mint ő, kik a legkiválóbb személyes vitézség érdemjelét viselik mellökön, s negyven kisebb csatában és nyolcz nagy ütközetben győzelmesen vettek részt, a kiknek e szerint fájni kell, hogy mellőztetnek. És mégis nem tehetem valamennyit tábornokokká.

Általánvéve ismételve szavamát adom a Tábornok Urrak, hogy a felhatalmazást, melyet Önnek az előléptetésre vonatkozólag adtam, teljesen fön fogom tartani, de kérnem kell, miszerint Ön a törzstisztekké való előtérjesztések mellett, a kiknek végleges kinc-

vezése, mint már többször volt szerencsém megjegyezni, csak tőlem eredhet, sziveskedjék kellőleg figyelembe venni, hogy az erdélyi hadsereg alig teszi ötöd részét az egész magyar hadseregnek, miért is az érdemnek méltánylását teljesen meg kell határozni, én pedig kénytelen vagyok az egészet szemmel tartani, és valamint egy már létező hadseregben semmiféle előléptetést nem teszek a parancsnok előterjesztése nélkül, épen úgy az új zászlóaljok alakításánál, mi egészen az illető miniszteriumok administratív szakmájához tartozik, arra kell tekintettel lennem, miszerint azon érdemes tisztek, kiknek saját zászlóaljaiknál az előlépésre hiányzik az alkalom, ne érezzék magukat mellőzötten; mert ez rossz vért csinál a hadseregben, s az én feladatom, mindenre kiterjedő tekintettel az egészet szem előtt tartani.

Sajnálkozom a Vécsey tábornokkal előfordult kellemetlen eset miatt, neki érdemei vannak a háza körül, ő a nemzet bácskai hadseregét megmenté s az aradit szervezte. Améddig a Tábornok Ur a bánóságban működik, őt hadtestével az Ön parancsai alá helyeztem, s azt hiszem, hogy ezáltal a jövőre nézve hasonló tévedéseknek eleje lesz véve. A Tábornok Ur azonban oly kegyes leend, hogy a derék Villám alezredéssel előfordult esetet illetőleg tekintetbe sziveskedik venni, miszerint ő a hadseregben kikerülhetlenül szükséges fegyelem ellen mindenesetre egy kis botlást követett el, mert Vécsey tábornok hadteste ugyan közreműködésre lőn utasítva, de

még akkor nem vala az Ön parancsai alá helyezve. Mit mondana a Tábornok Ur ahhoz, ha például Vécsey tábornok, hadműveletet szándékozván Arad ellen, Öntől egy had-osztályt az Ön tudta nélkül elvenne. Azonban, mint mondtam, ő már Ön alá van helyezve s ezáltal hasonló esetek ki lesznek kerülve.

A legközelebbi napokban a Tábornok Urnak egy pénztárnokot és egy számvivőt küldök, s fogadja. Ön mély köszönetemet e kivánságaért. — Szallbek ur képviselő s birja bizalmamat; de a képviselői állás, valamint az én bizalmam még nem teszi őt jó pénztárnokká vagy számvivővé.

Az engedményeket, melyeket a határöröknek szándékozom adni, három nap alatt megküldöm Török kormánybiztosnak kivitel végett; ezen engedmények alapelve, hogy ezen kerületek katonai szervezetének meg kell szünnie, az ellenséges érzelmű emberek megtérése iránti reményt gyenge alapnak tekintem az ország biztonságára nézve, egy évszázad alatt eme borzasztóságok ott már négyszer ismétlődtek, ennek daczára nekik hasonló jogot és hasonló szabadságot adok, de megfosztom őket a módtól, hogy ötödször is hűségsegők legyenek.

Az Ön szívének kegyessége, Tábornok Ur, csak növeli Ön iránti tiszteletemet, sőt ezt, mondhatom, a barátság legmagasb fokára emeli. De nekem kötelességem ezen ország jövőjét rendezni, s a reám nehezedő roppant felelősség érzete mellett nem engedhetem magamat érzelmeim által vezetetni.

Ezért ismételve nyomatékosan ki kell jelentenem, hogy a politikai rendszabályokat illetőleg senki se avatkozzék dolgaimba, nehogy politikai tévedések folytán elveszsen az, a mit Ön győzelemhez szokott karja az ország és a szabadság számára kivivott.

Az egri késedelmes futár a szolgálatból elbocsátatik.

Fogadja Ön kitünő nagyrabecsülésem biztosítását.

Debreczen, ápril 25., 1849.

Az ország kormányzó-elnöke
Kossuth Lajos, s. k.

Utóirat. Ez alkalommal figyelmeztetem Önt, Tábornok Ur, hogy hosszas tapasztalásból tudom, miszerint egy, ráczok által lakott vidék birtokba vételénél csak oly módon lehet biztonsággal eljárni, ha minden, csak némileg nagyobb községből a helység megszállása alkalmával kezeseket vesznek, kik a helység jó magatartásaért kezeskednek. — Ha ezt elmulasztjuk, bizonyosak lehetünk benne, hogy a lakosság a dolgok legcsekélyebb kedvezőtlen fordulata alkalmával ismét fel fog kelni a győztesek ellen. De ha megfelelő kezeseket, különösen lelkészeket, nőket és gyermekeket veszünk, s a népet azzal fenyegetjük, hogy ezek minden hűségzegésért lakolni fognak, akkor meglehetősen bizhatunk bennök.

Tábornok Ur!

Sietek Önnek május 4-diki levelére válaszolni: Valamint akkor, midőn az 5-dik hadtest még nem vala az Ön parancsai alá helyezve, Vécsey tábornok jogosan nyilatkozott az ellen, hogy a Tábornok Ur az ő tudta nélkül rendelkezett Villám-féle hadosztályával: ép úgy egészen ellenkezőleg Vécsey tábornok megbocsáthatlanul hibázott, hogy ő ápril 25-diki kibocsátványom után, rendeletemet helytelenül értelmezvén, az Ön dispositióit feltétlenül teljesíteni elmulasztá s ezáltal hadműveleteit gátolja.

Ő — a jelen futárral — utasítást kap, hogy Önnek, mint az ő ideiglenes főparancsnokának, parancsait és dispositióit az 5-dik hadtest csapatainak összeset vagy részleges alkalmazására vonatkozólag föltétlenül teljesítse, s ez iránt felelőssé tétetik.

Ez azonban nem akadályozza, hogy e hadtest csapatai ehhez tartozóknak és nem egy más hadtestbe beolvasztottaknak tekintessenek. De igen is azokat a bántási hadsereghez tartozók gyanánt kell tekinteni,

következéskép teljesen és föltétlenül az Ön rendeleteit kell teljesíteniök.

Szigoruan fogok ügyelni arra, hogy rendeleteimnek szándékolt eredményei semmiféle értelmezések által ne legyenek gyengítve, a mint én felelős vagyok az országnak, azonképen én is felelősséget és engedelmességet követelek minden állami tisztviselőtől.

Ez tehát el lévén intézve, van szerencsém a Tábornok Ur részére, az Ön hadműveletei irányát illetőleg, mellékelni a hadügyminiszteriumnak általam is jóváhagyott dispositióját.

Az egyesült bántági hadsereg öszpontosítása és a bántágban egy döntő csapás keresztülvitele annál szükségesebbnek látszik, minthogy hadműveleteink a Dunán tul, a dolgok jelenlegi alakulása mellett, az egyik oldalon mindaddig veszélyeztettek és erőtlenek fognak maradni, a mig a Tábornok Ur Puchnert tönkre nem veri vagy ki nem üzi, s mig a bántágot az ellenségtől meg nem tisztítja. Ha ez nem történik meg mielőbb, akkor Jellachich az ő 14,000 emberével és 38 ágyujával Bácskára veti magát, egyesül Puchnerrel és a szerbekkel, s a harc helye egészen megváltozva fog feltűnni.

Én azonban a bántágot mindaddig nem tekintem a mienknek, mig Temesvár és Arad az ellenség kezei közt van; ha e két erődöt birjuk, akkor elég nekünk 4000 ember, hogy a bántágot megtarthassuk, és a többi csapatok rendelkezésünkre állandnak,

mig most a három hadtest, mintegy 20,000 emberrel, nem vehet részt a Magyarország sorsa felett határozó főműveletekben. 15,000 emberrel több a Dunán túl, s én képes lennék kijelölni a napot, melyen Ausztria sorsa eldöntve s mi Bécsben vagyunk.

Mind ama kis helyi megszállásokat, a századonkinti mozdulatokat s az ellenség fölötti részleges győzelmeket, a Puchner-féle hadtest szétszórása, vagy Arad és Temesvár bevétele nélkül, teljességgel fontosság nélkülinek tekintem, s azt hiszem, az Ön ohajtását előzőm meg, midőn Önt arra kérem, hogy a bánsági hadsereget pontosítsa össze s az Ön győz-niszokott erélyességével egy főcsatát vivjon.

A Tábournok Ur panaszkodott, hogy én késlekedtem tízezer embernek Erdélyből való kivonását megengedni, és mégis sajnálattal látom, hogy a Tábournok Urnál májusban — tehát négy hét múlva — kevesebb számú csapat van, mint a mennyi iránt már áprilban beleegyezésemet adtam; — miután Puchner nem fenyegeti Erdélyt, hanem a bánságban van, ennél fogva kérem, hogy a kivont erdélyi hadtestet további pótcapatok által emelje 10—12,000 emberre, és az Istenért! csak gyorsan, — gyorsan működjék!

A kívánt 100,000 forint ma elküldetett Önnek; az Erdélyen belüli és kívüli vezénylet ezen egysége zavart támaszt a háztartásban. A szükséglet-kimutatás Erdélyből is megjelenik. Én oda folyvást és folyvást végtelen mennyiségű pénzt küldök, s azután

azt hallom, hogy Ön azzal még nincs ellátva; — ha pedig az Ön hadseregéhez küldöm a pénzt, hasonló panaszt kapok Erdélyből.

A bánági ujonczozásra vonatkozólag a biztosok és politikai hatóságok megkapják a szükséges utasításokat; ez a biztosok és a hatóságok dolga, — az ujonczok egyenruházás és fölfegyverezés végett Vingára, vagy, ha ez nem lenne biztos Holdmező-Vásárhelyre küldendők.

Még csak azt kell ismételnem, hogy a Tábournok Ur, mint már többször volt szerencsém Önt utasítani, ne bocsátkozzék közigazgatási és pénzügyi intézkedésekbe, miután ez a felelős miniszteriumok szakmájába tartozik.

Czecz ezredest tábornokká kineveztem, az Ön többi sürgönyeire holnap lesz szerencsém válaszolni.

Fogadja Ön különös nagyrabecsülésem és barátságom biztosítását.

Debreczen, május 6., 1849.

Éjjeli 12 órakor.

*Az ország-kormányzó
Kossuth Lajos, s. k.*

Az ország-kormányzó Bem altábornagy urnak.

Debreczen, május 10. 1849.

Tisztelt Tábornok Ur!

Van szerencsém bizonyítani, hogy Önnek 6-diki becses levelét megkaptam. Örvendek abban azon érzelmekkel találkozhatni, a melyeket a Tábornok Urnál tisztelettel mindig föltételeztem.

Az Ön ohajtását, hogy Vécsey tábornok az ő hadtestével, a mig Ön a bánságban működik, föltétlenül az Ön vezénylete alá rendeltessék, már megelőztem. Minthogy mindig csak az igazságosságot s a haza javát tartom szem előtt, nem késtem egy melékelt szigoru parancsban kellőleg megfeddeni a miatt, hogy ő az Ön rendeleteit, miután ő már az Ön vezénylete alá helyeztetett, nem teljesíté teljes pontossággal. Effélet én nem türhetek s nem is fogok türni soha sem, és minden önkénytől távol, részrehajlatlan szigorral ügyelendek arra, miszerint mindenki teljesítse kötelességét.

Épen ezen igazság-érzet kényszeríte engem a

Tábornok Urnak nyíltan kijelenteni, hogy akkor, midőn Ön a Villám-dandárt Vécsey tábornok tudta nélkül Lugosra rendelé, Vécsey tábornoknak teljes jogában állott azon megütközni, mert ő még akkor nem vala az Ön vezénylete alá helyezve, következéskép Ön nem volt feljogosítva az ő tudta nélkül rendelkezni csapataival.

Bizonyára jó lett volna, ha a Tábornok Ur már akkor birta volna a főparancsnokságot a Vécsey-féle hadtest fölött, de miután a Tábornok Ur azt írta nekem, hogy Ön ápril 10—12-dikén 14,000 emberrel Szegeden lesz, és miután én e csapatok számát 8000-re kívántam leszállítani, s Ön ezt mindig nagyon kevésnek mondá, lehetetlen volt föltennem, hogy Ön csupán hat századdal érkezik Lugosra, s ezért a Vécsey-féle csapatok segélyére mindjárt az első pillanatban szüksége lesz. Elég az hozzá, az első jelentésre, melyet a Tábornok Ur az iránt tett nekem, hogy a Vécsey-féle hadtestet szükséges az Ön főparancsnoksága alá helyezni, azonnal teljesítém az Ön bölcs kívánságát; de mielőtte parancs Vécsey tábornokhoz eljutott, teljesen kétségtelen, hogy ő egész jogosan ütközött meg azon, miszerint az ő csapataival tudtán kívül egy más tábornok rendelkezett, s minden méltányos embernek be kell vallania, hogy őt e lépés miatt nem lehetett gyávasággal vádolni, de inkább neki kell fölöttébb fájlalnia azt, hogy a katonát érhető legnagyobb gyalázat bélyegét nyilvánosan homlokára ütve látja.

Meg kell vallanom, hogy engem a legnagyobb szomorúsággal lepett meg azon hír, hogy ama bizonyos szerencsétlen, Vécsey tábornokot egészen megbecstelítő czikk a „Honvéd“-ben az Öntudtával közöltetett.

Ha a Tábornok Ur tudná, mily végtelen gondok nehezülnek gyenge vállaimra, meg vagyok győződve, hogy ha Ön nem is akarna megtisztelni részvétével, mégis bizonyára Ön sokkal nemesebb gondolkozásu, sem hogy Önnek fájdalmat ne okozna, gondjaimat és bajaimat szaporítani.

És fájdalom, be kell vallanom, hogy ezen ügy végtelen sok zavart okoz nekem. Ön Vécsey tábornokot nyilvánosan gyávasággal vagy árulással vádolá. Vécsey tábornok azt írja nekem, hogy az oly férfiú, a ki a becsületézésnek csak egy szikrájával bir, nem türheti el némán e vádat, ennél fogva ő haditörvényszéket kíván maga ellen és Ön ellen, Altábornagy Ur! s Önt rágalmazással és az Ön tiszt-ségi hatalmával való visszaéléssel vádolja. Az ő had-teste felindult izgalomban van, a tábornokok és az ország hadseregének legderekabb törzstisztjei seregesen jelentik ki, hogy, ha Vécsey csakugyan vétkes a gyávaságban, úgy ők a haditörvényszék általi infam cassáltatását követelik, mert egy gyáva tábornokkal nem szolgálhatnak, de ha nem vétkes, akkor követelik, hogy az ország kormányzója védje meg a tisztikar becsületét, különben tömegesen be kellene adniok lemondásukat, ha a tiszt-i becsület megsértése ellen nincsenek biztosítva.

Látja tehát Ön, Altábornagy Ur! mily roppant kellemetlenségek értek, s hogy azon pillanatban, midőn — hála az Ön és a többi tábornokok, tiszték, valamint az egész magyar hadsereg hősiek önfeláldozásának, — a szabadság diadala oly közel áll, minket semmi más, csak a bel-meghasonlás ronthat meg.

Mindenható védelmezője a népeknek, fordítsd el sok megpróbáltatáson keresztülment népedtől a sors ezen ostorát!

Nekem igazságosnak kell lennem, Altábornagy Ur! az én igazságosságomban bizva bizott meg engem egy nemes nép sorsának vezetésével, e kötetmet teljesítenem kell, vagy pedig be kell vallanom, hogy a nemzet bizalmát megcsaltam.

És ezért, bizalommal Önnek nemes érzületei s ama kötelesség-érzete iránt, melyek az Ön levelében nyilvánulnak, és bizván ama tekintetben, melylyel az állam feje irányában, ki állását a souverain nemzetől vette, az államnak minden, még oly magasrangu, még oly érdemteljes szolgálja is tartozik, az Ön méltányosságára hivatkozom, Tábornok Ur! és kérem Önt a szent ügy nevében, melyért Ön oly hőselküen küzd, fordítsa el tőlem e kellemetlenség keserü kelyhét, és az Ön nemes érzelmeinél fogva egyenlítse ki ezen viszályt, szabadítson meg engem a szükségességtől, bírónak lenni akkor, midőn az egyességre oly nagy szükség van, midőn a bel-meghasonlás oly veszélyes lehet reánk nézve.

Azt hiszem, ha a Tábornok Ur nyilvános lapokban (melyeknek jellemsértő vádaskodásokra való elsietett használatát fölöttébb illetlennek kell nyilvánítanom) egy nyilatkozatot tenne közzé, hogy ama bizonyos, Vécsey elleni vád félreértésen alapul, következésképen nem-történtnek tekintendő, bizonyára Vécsey tábornok hazafisági tekintetből elállana a haditörvényszékre vonatkozó követelésétől, mi különben, dőljön el az ügy bármiképen, fölöttébb szomorú következményeket vonna maga után a szegény hazára nézve.

E kérés, melyet ezennel teszek, Tábornok Ur! semmiféle személyes tekintetből nem származik, én személyes éneket már rég ellöktem magamtól, én csak e szavat ismerem: szabadság és haza, e szent szavak nevében kérem Önt, egyenlítse el e vizsályt, elég bajunk van az ellenséggel. Biztosítom Önt, hogy Vécseynek vagy bárkinek, a ki kötelességét nem teljesíti, könyörület nélkül buknia kell, de igazságtalan senki iránt sem lehetek, még az Ön iránti tekintetből sem, kedves Barátom és tisztelt Tábornok! — Csak én vagyok azon helyzetben, hogy az egész ország és az egész hadsereg viszonyait az általánosság szempontjából felfoghassam, ezért részleges lépések, sőt egyes kinevezések, előléptetések, hátratételek, melyek az én tudtomon kívül, e szerint az általános szempont mellőzésével történnek, gyakran roppant zavarokat okoznak nekem, mennyivel inkább tehát e sze-

rencsétlen ügy, mi miatt ugyszólván az egész hadsereg felzendült.

Bizalommal várom, hogy Ön e tekinteteket kelően fogja méltányolni.

A mi hadműveleteinket illeti, fájdalom, arról kell tudósítanom Önt, hogy félek, miszerint sok drága időt elvesztünk és az egész nem vág öszhangzólag egybe, — gyakran oly ígéreteket tesznek nekem, melyeknek beváltására számítok, s melyek aztán nem teljesülnek be, miből roppant sok hátrány származik. Arra számítottam, hogy ápril 19. után tizennégy nap alatt a bánságban működő három hadtestből legalább 10,000 embert kapok rendelkezés alá; fájdalom, azóta három hét mult el, az egyes nyílt helyek megszállása nem maradandó eredmény s bizonyára még más három hét is le fog telni, míg megtörténik az, a mire május elején számítottam. — Itt fönnt az ellenség hat csatában megveretett, Komáromot felszabadítottuk, 30,000 főnyi ellenséget 15,000 hőssel kiűztünk elsáncolt táborából, egész zászlóaljokat és 300 szekeret hadi készlettel elfogtunk, a jobb szárnynyal Sopronyig előnyomultunk s 30,000 emberrel megjelentünk Buda előtt, itt azonban az ellenség a legmakacsabban védi magát, halatlan vandalismussal romba dönti bombáival és gránátjaival a virágzó fiatal Pestet, honnan semmi támadás sem történt ellene, a nép fel van bősztülve e barbárság miatt, mi becsülettől nem hagyhatjuk Budát bevétel nélkül, de ha Buda bevételével foglal-

kozunk, a szétszórt ellenség összeszedi magát, magához tér ijedségéből s új tartalékokat von magához, — ha Budát gyenge erővel megszállva hagyjuk, Jellachich 14,000 emberével Szegzárdról felvonul, ha ellene megyünk, Wohlgemuth a morva határról és Leopoldvárából a bányavárosokba nyomul, míg Vogel és Benedek, Sárosból és a Szepességből kiüzetve, szünetnélküli menetekben közeledik feléje. Ez fölöttébb szomorú, sőt aggasztó oly sok győzelem után. Verje meg Ön Puchnert mielőbb, hagyjon 8000 embert Arad és Temesvár körül, s csodás erélyével a Dunán át vesse magát Jellachich nyakára. Ha ez gyorsan megtörténik, a haza meg van mentve, de ha nem, akkor még hosszú háboru áll előttünk. Szokott tisztelettel vagyok

az Öné

Kossuth Lajos, s. k.

Tisztelt Altábornagy Ur!

Beteg és rendkívül el lévén foglalva, csak röviden írok.

Az ellenség — új csapatokkal erősödve — azon a ponton van, hogy új invasiót tegyen — Mosonyon át. — Az orosz mintegy 80,000 emberrel a lengyel határokon áll Krakó mellett. — Mi még mindig Buda előtt veszteglünk. Jellachich körülbelül 14,000 emberrel hidat ver Mohács mellett, azon világos szándékkal, hogy a rácokkal a Bácskában egyesüljön és Péterváradot a Duna balpartján megszállja.

Szilárd meggyőződésem: Ha most tábornok uraink közül mindegyik külön feladatban jár el s nem működnek gyorsan valamennyien együttesen egy combinatio szerint, akkor gonosz bajba jutunk — s különösen a combinált bányászati hadsereg lesz veszélyeztetve. Puchner alulról, Jellachich fölülről, a rácok és határőrök a középben, a temesvári és az aradi őrséggel együtt, veszélyesekké válhatnak — legalább erőink összpontosítását sokáig gátolhatnák.

Mig ellenben, ha Ön, egyes kerületek részleges megszállásával felhagyva, egész combinált erejét (saját — Perczel és Vécsey erejét, mintegy 20,000 ember) gyorsan egyesíti, magát Puchnerre veti, ezt megsemmisíti, s öt-, legfőlebb hatezer emberrel Aradot és Temesvárt megszállva hagyván, gyorsan átkel a Tiszán és, Bácsot és Szegedet 4000 emberrel megszállván, mindjárt átmegy a Dunán, akkor bizonyos, hogy a haza meg van mentve.

Ezért ismételem a sürgős felszólítást: haladék nélkül öszpontosítsa Ön erőit és működjék villámgyorsan, különben lehetséges, hogy ama szomorú szükségességbe jutok, miszerint kénytelen leszek néhány nap mulva a bánágot kiüríteni és az ottani erőket felrendelni.

Ezért még egyszer, Tábornok Ur, öszpontosítás és mielőbbi főcsapás, részleges eredmények semmi hasznot sem hajtának számunkra.

Különös nagyrabecsüléssel maradok.

Debreczen, május 12., 1849.

Kossuth Lajos, s. k.
kormányzó.

Tábornok Ur!

Örömmel vettem Önnek Orsován május 16-dikán kelt becses tudósítását.

A Tábornok Ur oly borzasztóvá tette dicsőséges nevét Puchner előtt, hogy szinte azt ohajtom, vajha e szegény ember kevésbbé gyorsan futott volna el, hogy Ön, szokása szerint, derekasan elverhette volna őt.

Valóban nagyon kellemetlen, hogy a török terület reánk nézve szent és érintetlen legyen, az ellenségnek pedig mindig biztos menhelyet és az újra-egyesülésre alkalmat nyújt.

Erre vonatkozólag — az Ön tanácsa szerint — a külügyi miniszterium categoricus notificatiókat küld a bukaresti konzulsághoz, Fuad effendihez, Osman beyhez, az orsovai pasához, Szerbia fejedelméhez, Hasszán belgrádi pasához, és a Reis effendihez, Resid pasához. Minő sikerrel, alig mondhatom meg előre.

Önnek ép oly dicsőséges, mint Magyarországra

és a szabadság ügyére nézve megbecsülhetlen vívmányai után, természetesen azon kérdés merül fel, hol kívánják a viszonyok az Ön vitéz karjának jelenlétét legsürgösbben?

S itt kiválólággal tekintetbe kell venni, hogy az Ön személyes jelenléte leginkább ott ohajtandó, hol gyors, hatalmas mozdulatok és erélyes hadműveletek által a leggyorsabb eredmény érendő el.

Ausztria egész erejét összpontosítja, — Oroszország betörni készül Árvába, valamint Vereckénél, azonkívül egy hadcsapatot egyenest az osztrák főhadsereghez küld; — mig ellenben Buda (ohajtásom ellen) fájdalom, már három hét óta feltartóztat minket és hadműveleteink folyamatát akadályozza.

Reánk nézve most az idő legdrágább. Az ország lehetőleg legnagyobb részét a meddig csak lehet fedezni kell, hogy haderőinket részint 50—60,000 emberrel szaporítsuk, részint összpontosítsuk, s így egy főcsapást tehessünk Bécs ellen, sőt az orosz segéd-hordák ellen is; más részről pedig, hogy egész Fiuméig kiterjeszkedhessünk.

E szerint a viszonyok most akkép alakulvák, hogy egy combinált hadműveleti terv viendő keresztül az összes hadtestekkel.

A miniszter-tanács ezt tanácskozás alá vette, s azon határozatot hozta, melyet van szerencsém itt mellékelni azon kéréssel, hogy a Tábornok Ur sziveskedjék azt egy teljesen megbízható hadsegéd által lefordíttatni s titkos okmány gyanánt tekinteni.

E kombinált terv tengelye Komárom, egy 25—30,000 embernyi hadtesttel. Ez tehát nem egyedül mint erősség, hanem mint elsánczolt tábor fog tekintetni, melynek a Duna két partja közti közlekedést fentartania, a Duna jobbpartján Győrön át működnie, vagy pedig szükség esetében a bal dunai hadsereget támogatnia kell.

Egy másik hadtest, körülbelül hasonló erővel, a Duna balpartjára megy s a jobb szárnynyal a Dembinszky-féle hadtestre támaszkodva, vagy a Dunán innen fődözi az országot, ha a kombinált osztrák-orosz hadsereg tulnyomó erőt képezne, míg mi erőinket itt 30—40,000 emberrel nagyobbítjuk, vagy pedig, ha a körülmények engedik, a komáromi hadsereggel kombináltan Bécs ellen nyomul.

Négy hét alatt ugy hiszem mintegy 40,000 emberrel több álland rendelkezésem alatt. — Csak fegyvereket! fegyvereket! ez legnagyobb szükségünk.

Tehát, miután Erdély most nincs fenyegetve, a bánóság, Temesvár és Arad kivételével, meg van tisztítva, szilárd bizalommal Önnek a népszabadság ügyéhez való dicsőségesen kipróbált ragaszkodása iránt és tekintve az eredmény közösségét az Ön nemes nemzetére vonatkozólag is, az Ön hősiek közreműködését a következőképen veszem igénybe.

Ön a bánóságban, az Ön jelentése szerint, több mint 10,000 főnyi saját csapatokkal bir, vegyen ehhez még 6000 embert a Perczel-Vécsey-féle hadtestből.

Perczelnek 12,800 embere van 48 ágyúval, Vécseynek mintegy 8000 embere, mindössze körülbelül 30,000 ember; ha Ön ennek felét elveszi, még mindig 15,000 ember marad ott, ez most a Bácska és bánság részére elég, a nélkül is folyvást szaporíttatni fog.

Perczel tábornok (alatta Vécseyvel) bácskai és bánsági főparancsnok marad, megszállja Orsovát, Fehértemplomot, Pancsovát, ostromzárolja Temesvárt és Aradot, s mozgó hadoszlopokkal nyugalomban tartja a vidéket.

Ön pedig, Tábornok Uram, sziveskedni fog 15—16,000 emberrel Perlaszról gyorsan elfoglalni Tittelt, miben Önt Péterváradról támogathatnák, vonuljon fölfelé a csajkások kerületén, miután Perczel tábornok Tittelbe őrséget helyezett; szabadítsa fel Péterváradot teljesen, úgy Kamenitz mint Karlovicz felé, Ujvidék mellett térjen vissza a Duna balpartjára s menjen Bács vármegyében a Duna mellett gyorsan fölfelé, mindig szem előtt tartván Jellachichot.

Azalatt, míg ez az Ön szokott erélyével gyorsan megtörténik, a viszonyok ki fognak fejlődni; és ha a közben Buda be lesz véve, s ha az ellenség kiterjeszkedése azt különben is megengedi (mert az ellenséges déli hadsereg a tartalékkal Pettauban több mint 30,000 embert számlál), az Altábornagy Ur keljen át a Dunán és működjék önállólag, de öszhangzatban a többi dispositiókkal, Ausztria, Stíria, vagy

Horvátország és Fiume ellen, — avagy pedig (a mi valószínűbb) maradjon a Duna balpartján, egyesüljön a 25—30,000 emberrel — kiket az Önnel való egyesülésig Aulich tábornok vezényel a Duna balpartján — vegye át ekkép a combinált 40—50,000 ember fölött a főparancsnokságot és vagy az oroszokat verje meg, ha ezek jönnek, vagy a Habsburg-házat döntse meg Bécsben.

E két feladat közül melyik teendő előbbre? megmutatják a körülmények, míg Ön körülbelül Zomborba ér.

Mindenesetre dicsteljes feladat, tisztelt Tábornok Ur, — méltó az Ön halhatatlan dicsőségéhez; — és ezért szilárdan bizva Önnek forró szabadságszeretetében és hősiességében, biztosan számolok arra, — hogy Ön e dispositiót haladéktalanul végrehajtja, mert a Tábornok Ur, mint tapasztalt hadvezér, tudja, hogy ha a kormány valamely rendelet pontos keresztülvitelére számít és az nem történik meg, minden igazgatás lehetetlenné válik s a legnagyobb szerencsétlenség következhetik be.

A mi a pénzt, lőkészletet, ruházatot illeti, kérem mindig kellő időben küldeni be a szükséges kimutatást, ugy erre nézve semmi késedelem nem fog fenforogni.

A részletes dispositiók a minisztertanács határozata alapján a hadügyminiszterium által mellékelteknek.

Még egyszer az Ön hathatós pártfogásába ajánlom a szabadság és a haza ügyét, s vagyok a legbensőbb tisztelettel, nagyrabecsüléssel és a legforróbb hálával.

Debreczen, május 21., 1849.

Kossuth Lajos, s. k.
Kormányzó.

Honvédelmi tervezet az osztrákok és oroszok betörése ellen.

Az ellenséges erők tulsúlya, a szükséges erősítések megérkezéseig, következő védő-állást parancsol.

Komárom mint elsánczolt tábor, ellátva az 1., 2. és 8. hadtest 30,000 emberéből álló őrséggel, gátat vet az osztrák főhadsereg előnyomulásának.

Vár- és hadsereg-parancsnok Klapka tábornok, ad latus Ascherman alezredes.

A 2. és 3. hadtest, Aulich tábornok, csapat-osztályok által a Duna balpartján összeköttetésbe teszi magát Dembinszky tábornokkal és Komárommal, s állást foglal a Nyitra mellett. — Ezen egyesült hadtestek feladata, melyek utólagos erősítések által csakhamar fősereggé nőhetnek, egyelőre ez lesz: az ellenséges erőknek sakkban tartása és szemmel tartása a Duna balpartján, a bányavárosok földözése s oly állás foglalása, melyből, az erősítések beérkezése után, könnyen lehessen ismét a támadó állásra áttérni. Visszavonulási vonal Vác vagy Miskolcz felé, a mint a körülmények parancsolják.

A Kmety-féle had-osztály a fővárosok visszafoglalása után Veszprém felé csap, s innen összeköttetésbe teszi magát Komárommal. E repülő hadtest feladata: a vidékeket a Duna jobbpartján fődözni, magát megerősíteni, végre, ha Bem tábornok átlép a Dunán, az összeköttetést közte és Komárom közt a lehető leggyorsabban eszközölni. — Visszavonulási vonal Buda felé.

Buda be-nem-vétele esetében Kmety e hely további elzárólása végett visszamarad, itt minden lehetséges erőshitéseket magához von, s ha fenyegetetnék, Esztergamon vagy Pesten át igyekeznek összeköttetésbe lépni a fő-hadsereggel.

A felső-magyarországi hadtest (Dembinszky tábornok) a kisebb részszel szemmel tartja a felső-magyarországi szorosokat, zömével pedig, folytonos összeköttetésben a fő-hadsereggel, a Felső-Vágot és Nyitrát. Rendelkezésére marad Zurich alezredesnek Mármarosban és Bereghben alakuló had-osztálya. — Visszavonulási vonal Miskolczon át a Tiszához.

A két erősség, Arad és Temesvár ostromlására, továbbá a bánság és Bácska biztosítására, ott marad Perczel tábornok saját hadtestének felével és Vécsey tábornok hadtestével.

Bem tábornok az ő csapataival és a Perczel-féle hadtest másik felével elfoglalja Tittelt, a pétervárad-i ostromzárló-test elleni támadás által felszabadítja ezen erődöt, azután visszatér a Duna balpartjára, viz ellenében fölfelé vonul, átkel a hol és a mikor a

körülmények engedik, ha pedig nem — a főhadserghez csatlakozik, melynek főparancsnoksága ezen esetben reá fogna ruháztatni.

A tartalék (Dessewffy tábornok) egy hadosztályal (Hadik) a Közép-Tiszánál, a másikkal (Pulszky) a Felső-Tiszánál foglal állást, a legtökéletesebben szervezi magát s bevárja a hadügyminiszterium további rendeleteit.

Erdélyben Czecz tábornok parancsnokol, kinek főgondja az oláh fölkelés tökéletes elnyomása, Károlyfehérvár elfoglalása és jelentékeny támogatásoknak Magyarországra való küldése marad.

Debreczen, május 21., 1849.

Az ideiglenes hadügyminiszter

Klapka, s. k.

Tábornok.

Tábornok Ur!

Az orosz Magyarország határa felé siet. 19-kén már Jaszlóban volt.

Jellachich a Dráva felé huzódik. Főhadiszállása 20-dikán Laskaföldön volt. Egy állomás Eszéktől.

Sietnünk kell.

Az idő sürget.

Minden erőfeszítés mellett a haza csak akkor (de akkor bizonyosan) lesz megmentve, ha én az egész ügyállás áttekintéséből combinált terveim kivételében bizton építhetek arra, hogy mindegyik hadvezér pontosan és idővesztés nélkül megtartja azon irányt, mely az egész combinatiójához tartozik.

Különben, ha erre nem számíthatnék, combinatióm annyira meg lenne zavarva, hogy lehetetlen volna az ország kormányzása iránti felelősséget magamra vállalnom, következésképen resignálnom kellene.

E szerint fölkérem a Tábornok Urat, miszerint az Ön vitéz és dicsteljes vezetésére bizott hadművelleti tervet (mire nézve a minisztertanács határozata, valamint a hadügyminiszterium utólagos utasításai

Önnek megküldettek) az Ön szokott erélyével haladéktalanul kezdje meg.

A Tábornok Ur ismételve azt írta nekem, hogy számolhatok Önre. Most itt az idő, midőn Önnek ezen ígérését sürgősen igénybe veszem s az Ön loyálisására annál biztosabban számítok, minthogy a többi hadtestek már megkezdték az előszabott combinált mozdulatokat s az egésznek meg kellene hiúsulnia, ha az Önnek szánt combinatio idővesztéséget szenvedne.

E szerint kérem a Tábornok Urat, sem Temesvár által, sem az erdélyi növekvő oláh fölkelés, sem a Bukovinából lehetséges invasio felőli egyéb hírek, egyáltalában semmi által se zavartassa meg magát, hanem szokott erélyével siessen felfelé s a Dunán át.

Szent ügyünk megmentése függ ettől.

Igen fontos okok szólnak a mellett, hogy a kormány azonnal Pestre tétetik át, különben a pénz dolgában fönakadunk. — De csak akkor mehetünk Pestre, ha híret vettük, hogy Ön 15—16,000 emberével már utban van.

Ezért kérem, sziveskedjék Ön futár által megküldeni nekem bizalmas jelentését, ha vajjon és mikor indult el Ön.

Az Ön erős karjának ott kell lenni, a hol a veszély legnagyobb. És ez most sem a bánságban, sem Erdélyben, hanem a Felső-Dunánál van.

Nekünk lehetőleg hamar Bécs előtt kell állnunk. De ez egyedül az Ön mozdulataitól függ.

Simonyi őrnagy tegnap ideérkezett. Most új 60,000 embert kell felruháznom. Ennek daczára általa 5000 pár fehéreneműt küldök az Ön csapatai számára, és teljes ruházat 8000 ember részére (köpönyegeken kívül) egy hét múlva fog indulni.

Junius végeig az egész hadsereg ujonnan lesz ellátva nyári ruhával. Szeptember elejéig pedig téli ruhával.

Sovárogva várom az Ön tudósításait, s vagyok különös nagybecsüléssel és hálás barátsággal.

Debreczen, május 25., 1849.

Kossuth Lajos, s. k.,
ország-kormányzó.

Tábornok Ur!

E pillanatban veszek egy oly tartalmu tudósítást Erdélyből, hogy Czech tábornok egy török főorvostól azon jelentést kapta, miszerint az oroszok 30-dikán Besztercze és Tömös mellett be fognak törni.

Én nem adok sokat az ily bementett fenyegetésekre. Azonban mindenesetre nagyon valószínű, hogy e dolog előbb vagy utóbb meg fog történni.

Mindazáltal ez nem zavar meg engem.

Ha a dolog nem igaz s csak arra van számítva, hogy minket zavarba hozzon, nem kell a törbe belemennünk.

Ha pedig igaz, akkor annál inkább szükséges erőinket gyorsan összpontosítani s az osztrákokat összezúzni, — ha azalatt az oroszok előre akarnának is nyomulni az országban. — Azután ismét egész erővel az oroszokra vetjük magunkat s megverjük őket.

Miután fölteszem, hogy Önnek is irtak Erdélyből s kérték Önt, siessen oda, ennél fogva szükségé-

gesnek tartám a Tábornok Urnak jelenteni, miszerint ebbe teljességgel nem egyezhetem, hanem szilárdan ragaszkodom a megállapított hadműveleti tervhez és kérem Önt, hogy a vett rendeletek értelmében a Duna oldalán működjék.

Biztos hireim vannak, hogy az ellenség különösen Karloviczot félti. — Puchner gyaníthatólag szintén oda fog iparkodni. — Jellachich ezért vonult a Dráva felé. Karlovicz az ő kijelölt központjok. Ha Ön ezt és Kameniczet gyorsan elfoglalja s azután a Duna mellett fölfelé siet, — az ellenséges déli hadsereg csirájában el van fojtva; és egy horvát sem jön többé át a Dráván.

Ezért komolyan sürgetem, hogy a Tábornok Ur ezen rendeletről semmi esetben se térjen el.

A mi Erdélyt illeti: a Tábornok Ur ujabban azt írta nekem, hogy Ön a kormánytól semmit sem kapott és egy, 40,000 főnyi hadsereget ad vissza. — A Tábornok Ur megfélekedezett arról, hogy én Önnek, midőn először lépett Erdélybe, egy csapat-kimutatást adtam kezeibe, — melyben 18,000 ember, e közt 10,000 rendes csapat, volt kimutatva. — Továbbá, hogy midőn ezen hadsereg csaknem egészen megvala semmisítve, én Önnek Déva ellen 7800 főnyi erősítést, több mint 20 ágyuval, Kolozsvár ellen a Trangous-zászlóalj 1235 emberrel, valamint Deés, Halmágy és Bánfi-Hunyad ellen legalább 1500 főnyi csapatokat, — összesen tehát több mint 10,000 főnyi erősítést adtam. S ezért nehezemre esik, hogy Ön

keserűen azt veti szememre, miszerint semmit sem tettem Önért, — holott én az elrendelt öszpontosítás nagy hátrányával, mi végett Bácskát és a bánágot egészen kiürítettem, — oly erősbitést küldöttem Önnek, a mely nélkül Erdély már elveszett volna.

Ugyszíntén azt hiszem, hogy az erdélyi ujonczozás is oly ügy, mire nézve a törvényt és a lakosok törvényszerű kötelezettségét szintén számba kell venni.

Ép oly érzékeny ama szemrehányás, hogy én Önnek pénzt sem adtam. — Lesz szerencsém legközelebb megküldeni Önnek az erdélyi hadsereg részére tett kiadások hiteles kimutatását, hogy a Tábornok Ur lássa az összeget s nekem, ki eget és földet megmozdítok, hogy a hazát megmentsem és a szükségeseket előteremtsem, ne tehessen meg nem érdemlett szemrehányásokat. — Mert ha megérdemleném az Ön szemrehányásait, nem csak állásomról kellene lemondanom, de megérdemleném, hogy vérpadra lépjek. Ugyszíntén megküldöm Önnek az Erdély részerei ruházat-költségek kimutatását.

Tábornok Uram! Ön a legelső Európa élő hősei közt. — Önnek érdemei hazám körül és a világ szabadsága körül megbecsülhetlenek. Én szeretem, tisztelem Önt, mint atyámat. Ön teljes bizalmamat bírja, én úgy tekintem Önt, mint szent ügyünk legerősebb támaszát s mindig hálásan fogok Önhöz ragaszkodni. — De ebből nem következik, hogy Ön engem, Önnek leghőbb barátját, engem, az ország-kormányzót,

igaztalan szemrehányásokkal illethessen, és a kormány fejét, kire a nemzet sorsának vezetését rábizta, lealacsonyíthassa. — Mint embernek, ez nekem nagy fájdalmat okoz, — de mint kormányzó, a nemzet souverainitását és állásom tekintélyét meg kell őriznem.

De elég erről. — Jogosult fájdalomam kényszerített engem ily sokat mondani. — De én annyira tisztellem és szeretem Önt, hogy ezzel egészen feledem a méltatlanságot s csak az Ön érdemeire emlékszem, — egyszersmind pedig szilárdan bizom Önnek azon adott szavában, hogy én feltétlenül számíthatok Önre.

E bizalomnál fogva ismételve kérem: előre a 16,000 emberrel a Duna mellé, tisztelt Tábornok Uram, bármit műveljen is Puchner a határokon. — A határokat most nem őrizhetem oly nagy erővel, — az erőket összpontosítanom és a fő-ellenséget megsemmisítenem kell, habár pillanatnyira a félországot kellene kiüríteni, — a mint azt már egyszer kiürítettem és az ellenséget ezáltal egész az ausztriai határig visszanyomtam.

Erdélyben, fájdalom, csak az élelmezési lajstromon létezik sok csapat, — harczkész állapotban pedig, fájdalom, igen kevés. Így például Dobay arról tudósít, hogy Besztercze mellett csak 4834 fegyveres ember van. — Gál jelenti, miszerint csak 2800 fegyverese van. — Czecz oly gyengének mondja magát, hogy még az oláh hordáknak sem imponálhat, — s Zaránd megyében Hatvani (egy ember, ki

nem is katona, csupán guerillavezető, és semmit sem tud, de a kinek a Tábornok Ur Csutak őrnagy helyett a parancsnokságot átadatta) a hadtestet és az ágyukat elvesztette, — úgy hogy Inczédi alezredesnek, kit oda rendeltem, tetemes erősítéseket kelle küldenem.

Igaz, én Istenem! nagyrabecsült Tábornok Ur, ujonczokat állítani, ez semmi fáradságomba sem kerül, — három hét alatt 100,000 embernél többet állíthatok, — de fegyverek és ruházat — ez a bökkenő, s a nélkül a legénység nem hadsereg. — Már egy milliónyi összeget dobtam ki, hogy külföldről kaphassak fegyvereket. — Hasztalan! a Tábornok Ur maga is tudja, — a határ Oláhország felé több hét óta szabad, Ön bizonyára mindent elkövetett, a mit az ember csak tehet, s mégis Ön egyetlen fegyvert sem kaphatott onnan, s még a szászok és oláhok lefegyverzése sem fegyverezhette föl az ottani hadsereget. — Én megteszem, a mit ember csak tehet. Isten — nem vagyok.

Jelenleg Beszterczére 2000 fegyvert küldök, — pedig most itt is 50,000 embert kell fölszerelnem.

Azonban — Erdélyben mégis elég erő van, hogy egy ideig tarthassák magukat, ha a parancsnokok teljesítik kötelességöket.

De épen ez a baj.

Czecz beteg fekszik.

Tóth Ágoston ezredest — a legügyesebb tisztet Erdélyben — a Tábornok Ur elmozdította, mert ő a

colonisatio polgári igazgatásába nem akart beavatkozni, — pedig, ha ő ezt teszi, — őt haditörvényszék elé lettem volna kénytelen állítani, — mert ezen nehéz és organikus terület-felosztást igénylő ügy kívül fekszik a katonai hatalom ressortján. — De a Tábornok Ur a derék, az ő állomásának teljesen megfelelő férfit visszahívta, és Dobayt állította oda, — ki most, a közelgő veszély első neszére, magát betegnek jelenti és a parancsnokság vezetésére képtelennek nyilvánítja.

A Tábornok Urat azon szivességre kérem, rendelje vissza Tóth ezredet e fontos állomásra; mert a hazának ezen állomáson van reá szüksége.

A Tábornok Ur az erdélyi hadseregnek vezénylő tábornoka marad, és ha Ön Bécs vagy Fiume elleni dicsőséges feladatát megoldotta, — kérni fogom Önt, hogy a tényleges parancsnokságot Erdélyben ismét vegye kezeibe; — de a Dunától, vagy az ausztriai határról, vagy Fiuméből nem lehet Beszterczén vezényleni, — az Ön helyettesét messzeterjedő hatalommal kell felruházni.

Ha ott Erdélyben a veszély növekszik — és Czecz tábornok beteg marad, bizonyára ad interim a vitéz tábornokot, Nagy Sándort kell oda rendelni, s Öntől erre nézve beleegyezését kell kérnem.

A fődolog az, hogy a Tábornok Ur most a 15—16,000 embert gyorsan szedje össze s vonuljon a Dunához — ettől függ a haza megmentése. — Ha az nem történik meg, ha utasításaim nem teljesített-

nének, akkor a felelősséget el kellene magamról hárítanom s állásomról le kellene köszönnöm. — Mert én nem kormányozhatok, ha utasításaimat nem teljesítik.

Számítok Önnek — nekem adott szavára, nagyérdemü Tábornok Ur, — elvárom az Ön barátságos beleegyezését és maradok különös tisztelettel.

Debreczen, május 26., délben.

Önnek hálás barátja

Kossuth Lajos, s. k.,
ország-kormányzó.

Utóirat. Épen most kapom meg Önnek becses sürgönyeit, Mehádiából, május 21. és 22-diki kelettel, s van szerencsém röviden válaszolni:

Habár Puchner újra betörne is, öszpontosítási tervemtől nem állhatok el. — Nekünk Bécs ellen kell mennünk, s ehhez az Ön jövelele 15—16,000 emberrel elkerülhetlenül szükséges.

Lőpormalmokat nem állíthatok fel, mert malmunk elég van, — de ezeknek fele nem dolgozhatik, mivel nincs salétromunk.

A kén előállítására végezt a szükséges intézkedés megtételét, — habár elég kénünk van, — csak salétrom hiányzik!

A határszél számára biztosnak Fülöp képviselő ur neveztetett ki, Lugoson. Megvannak utasításai. — Az államjavak ügyében is különösen lön intézkedve. — A só ügye most van munkában — ez nehéz feladat. Erdélyben a só ára nem két forint, hanem három forint — pedig szállítás nélkül.

AZ ország-kormányzó Bem altábornagy Urhoz!

Tisztelt Tábornok Ur!

Benső szomorusággal vettem Önnek f. hó 26-iki levelét, melyből azt kelle látnom, hogy Ön a minisztertanács határozatának — mely szerint Ön egy körülbelül 12—16—20,000 főnyi sereggel, saját parancsnoksága alatt, vonuljon át a Dunán — s az én legbensőbb ohajtásomnak nem akar engedni és azon pillanatban jelenti ki, miszerint vissza kíván térni Erdélybe, midőn a kormány, teljes bizalommal Önnek a szabadság ügyéhez való ragaszkodása iránt, bizonyossággal várta a tudósítást, hogy Ön a Duna jobbpartjára vonult. Már az Ön dicsőség-koszoruzott neve roppant sulyt vetett volna a háborn mérserpenyőjébe; — a minek természetesen az Ön kimaradása következtéb.n el kell esnie! Mily szerencse az ellenségre nézve?! De a pillanat, a dolgok állása oly fontos, hogy az elnökletem alatt ma tartott minisztertanács ismételve odanyilatkozott, miszerint megmarad a már hozott határozat mellett.

A haza elismeri az Ön magas érdemeit, sok hálával tartozik Önnek s mindig szíven fogja viselni, hogy ezt tényekkel is bebizonyítsa! Az Ön neve Magyarország történetével elválaszthatlanul és bensőleg össze lesz kötve, s évkönyveinknek mindig disze leend! — De a hazának, a szabadságnak java, sőt ennek Keleten való főállása a feladat, ennek megoldására van Ön a sors által kiszemelve! — Kérem Önt, ne engedje magát semmi melléktekintetek által sem vezetetni, vegye át az Önnek ajánlott parancsnokságot, érje el a czélt, mi csak babért teremhet az Ön számára! Tegye meg ezt Ön a haza-, a szabadságért, sőt az én kedvemért, — ki Önnek főnséges erőnyeit, Önnek bátorságát és hadvezéri tehetségét nagyra tudom becsülni. — A megállapított tervtől nem állhatok el; — azt keresztül kell vinni! A megállapított hadműveleti terveket nem lehet megzavarni, az ország kormányát nem szabad lehetetlenné tenni. — A kormánynak kell hogy arra számíthasson, miszerint rendeletei pontosan keresztülvitetnek, különben a többi hadtestek, melyeknek mozdulatainál az egész dispositio számba lön véve, veszedelemnek lennének kitéve.

A minisztertanács elhatározá, hogy Vukovics igazságügyminiszter urat, mint a kormány közegét, Önhöz küldi, miszerint közölje Önnel a körülmények fontosságát s Önt bírja rá, hogy vegye át az Önnek ajánlott parancsnokságot. Ha a miniszter urnak nem sikerül Önt erre reábirni, akkor a miniszter ur teljes

hatalommal van ellátva, azt és úgy tenni, a mint a hazának java kívánja, mert eztegyáltalában semmiféle tekintetnek nem lehet feláldozni. Magyarország és a szabadság sorsa, sőt Európának s kivált az Ön hazájának sorsa csak Bécs falai alatt dőlhet el és fog eldőlni. Fontolja meg Ön ezt, nagyontisztelt Altábornagy Ur, és határozza el magát! — Az Ön választása nem lehet nehéz!

Debreczen, május 28., 1849.

Az ország-kormányzó,
Kossuth Lajos, s. k.

Tisztelt Altábornagy Ur!

Önnek Kolozsvárt 22-dikén kelt nagyfontosságú sürgönyét megkaptam.

Itt fönn is oly jelek mutatkoznak, hogy e napokban hihetőleg minden gondolható ponton általános támadást intéznek ellenünk.

A Vág-vonal (a balpart) Galgóczig a mi kezünkben van. A jobbparton az osztrákok az orosz segélylyel együtt több mint 40,000 embert számlálnak, — a pozsonyi és a Lajtha melletti csapatokon kívül. Az oroszokkal már harczoltunk 21-dikén. Gyalogságuk a mi szurony-rohamunkat nem állja ki.

Liptóban, Árvában és Turóczban 16,000 orosz van.

Galicziából a Szepességbe, Sárosba és Zemplénbe is megtörtént a beütés.

E futárt a végből küldöm, hogy az Altábornagy Urat barátságosan kérjem, miszerint sietve tudassa velem, vajjon az oláhok elleni meghiusult expedició után és az oroszoknak Erdélybe való csaknem bizonyos betörése mellett számíthatok-e a megígért támogatásra Jellachich ellen.

Van szerencsém tudósítani, hogy Guyon tábornok holnap elindul Vécsey tábornoktól a hadtestparancsnokságot átveendő.

Minthogy Perczel tábornok a bácska-bánsági hadsereg főparancsnokságáról lemondott, itt tartózkodik Pesten és Vetter altábornagy a főparancsnokságot Perczel helyett a Bácska-bánságban átvette, ennél fogva kérem az Altábornagy Urat, értesítse Bánffy ezredest, hogy, a míg ő a bánságban van, Vetter főparancsnoknak engedelmeskedni tartozik, mert különben szerencsétlenséget hozó zavarok támadnak s kétségtelenül meg kell veretnünk, ha Vetter tábornok nem számíthatna arra, hogy az ő rendeleteit a Bácska-bánságban levő hadtestparancsnokok pontosan teljesítik.

Ott most három hadtest van: Az Erdélyből kihozott, hadtestparancsnok Bánffy.

Az aradi hadtest, parancsnok Guyon.

És a bácskai (volt Perczel-féle) hadtest, parancsnok Tóth, a ki azonban, minthogy őt Ön nagyváradi találkozásunkkor nem-alkalmasnak nyilvánítá, legközelebb fel fog váltatni.

E három hadtest főparancsnoka Vetter altábornagy.

Rausch pénztári ellenőr, kit Ön 18-dikán utnak indított, csak ma érkezett meg. Minthogy kocsija felfordult, megsérté karját.

17-dikén innét 100,000 forint küldetett az Ön hadi pénztárába, tegnap ismét 120,000 forint. Rausch

holnapután körülbelül 350,000 forintot viend magával.

Kérem, az intendansokkal értekezésünk szerint rendelkezék, a mint a szükség kívánja.

Tudomásom van róla, hogy Perczel tábornok holnap egy futárt küld Önhöz, minő célból? nem tudom. Perczel szereti hazáját s ezért szeretem őt; de vak szenvedélyességből némelykor megfélekedzik a hazáról s oly lépéseket tesz, melyeknek, ha eltűretnek, fejetlenségre kellene vezetniök és a hazát pártokra fognák szakítani, mi által a szabadság és a mi szép feladatunk megsemmisül. Csak az egység menthet meg minket. — Állásom csak azért látszik szükségesnek, mert mostanáig sikerült a pártviszályok meggátlása; — ha azt látom, hogy ez nem megy, akkor tüstént leköszönök, mert így a hazát és a szabadságot nem menthetem meg. — Bizzunk egymásban és ne engedjünk semmi befolyást sem gyakoroltatni érzelmeinkre egy harmadik közbejötte által.

A pósta végett a pénzügyminiszterium által még az Ön becses levelének vétele előtt intézkedtem, és a pénzügyminiszterium azt állítja, hogy a végrehajtás már folyamatban van.

Fogadja Ön kitünő nagyrabecsülésem biztosítását.

Pest, junius 25., 1849.

Kossuth Lajos, s. k.
Kormányzó.

Pest, jun. 26., 1849.

Altábornagy Ur!

Az erdélyi események felőli tudósításokkal egyidejűleg, azon hivatalos jelentést kapom, hogy az oroszok a Szepességbe, Sárosba és Zemplénbe tulnyomó erővel betörték (az Árvától Zemplénig terjedő vonalon 64,000 ember Paskevich vezetése alatt) s már Kassáig és Ujhelyig előnyomultak. Ottani hadtestünk (10,000 ember) harczolva visszavonul. Ez már Miskolczig hátrált.

E szerint Galiczia felől szorongatva, Erdélyben megtámadtatva, Jellachich által fölfelé szorítva, az osztrák-orosz főhadssereg által a Duna bal- és jobbpartján szorongatva, s tekintetbe véve, hogy a fegyverek hiánya miatt seregeinket csak lassan és tökéletlenül egészíthetjük ki, feladatunk vala a hadműveletek rendszerét megállapítani. — Mert habár az egész világ ellenünk támad, inkább meghalunk egész az utolsó emberig, de nem adjuk meg magunkat.

Mit kell tehát tennünk?

Ha lehetséges volna valamennyi fegyveres erőinket Erdélyből, a bánáságból, Felső-Magyarországból, a főhadsereggel egy testté öszpontosítani, akkor bátran vethetnők magunkat Oroszország vagy Ausztria hatalma ellen; megosztva, e kettő közül egyik sem állhatna ellen nekünk.

Ezen esetben felkérnők Önt, az egész egyesült hadsereg főparancsnokságának átvételére. Maga Görgey kijelenté, hogy, ha ezen eset bármikor bekövetkezik, szerencséjének fogja tartani, Ön alatt szolgálhatni.

Azonban ezen eset — Erdély és a bánóság kiűrtése lehetséges-e; legalább most mindjárt lehetséges-e? Én azt hiszem, nem, — már azért sem, mert a székelyek az ő és testvéreik hazáját bizonyára nem áldoznák fel az oroszoknak és az oláhok gyilkolási vágyának s hazájokat aligha fognák elhagyni.

A többi okokat nem is említve, az azonnali öszpontosítás már ezen okból meghiusulna.

Mig tehát Ön az ellenséggel Erdélyben száll szembe, — nekünk itt két dolog közül az egyiket kell választanunk, — vagy visszavonulni a tiszai vonalhoz, vagy pedig, az oroszokat ott előrenyomulni engedvén, itt merész támadással Ausztriára vetni magunkat és benyomulni hatalmának szívébe.

Mind a kettőnek megvannak előnyei és hátrányai is, úgy taktikai mint politikai tekintetben.

Azonban mindkettőt jól megfontolva, — én az utóbbira határoztam el magamat. — Mi itt annyi

erővel, a mennyivel birunk, Ausztria ellen indulunk. — A pénz, lőszer és fegyverek hiánya is ezt tanácsolja nekünk. — Ott kell segédforrásainkat szerezniünk s Európa népeivel érintkezésbe lépniünk.

De e mellett két szerencsétlen körülmény van. Mi elvesztjük Nagyváradot, vagy ettől nemsokára, talán tizennégy nap alatt el leszünk vágva.

Főkép pedig — különösen ha Vetter altábornagynak nem sikerül Jellachichot megverni és Puchnert is visszavetni, — egy időre Öntől is elvághatnának minket.

Azonban választani kell, és mi, a mint mondám, már választottunk.

Ha a választás rossz, szerencsétlenségben Ön tanácsával és jelölje ki a véghezviendő hadműveletet.

Ha választásunk mellett maradunk, akkor azon kérdés forog fön, minő irányt fog követni az Altábornagy Ur, elvágatva egy időre közreműködésünktől a pénzt és hadi szereket illetőleg (mert kész tartalék-pénzünk és lőszerünk nincs — a folytonos háboru miatt soha sem juthatunk ehhez).

Az Altábornagy Ur az ellenséget (az oroszokat és oláhokat) gyorsan megveri Erdélyben, vagy kénytelen lesz összpontosított erővel visszavonulni.

Mind a két esetben csak két vonalt lehetséges követni. Vagy visszavonul Ön, avagy (győzelem esetében) előre jön Nagyvárad felé és a benyomult oroszok ellen hátulról, illetőleg oldalt működik, — vagy pedig Ön a bánságba vonul, Puchnert és Jel-

lachichot elsöpri, átkel a Dunán, vagy velünk egyesülve és az egész hadsereg fölött a főparancsnokságot átvéve, vagy pedig előre Fiumébe.

Nincs ideje a sok irásnak és olvasásnak. — Tudósítson Ön engem, Altábornagy Ur, mit fog tenni.

Az Ön karja döntőleg fekszik nem csak Magyarország, de a világ szabadságának mérserpenyőjében.

Ha e vihart átéljük, Magyarország, Lengyelország és még néhány nemzet szabad lesz; — ha pedig nem, legalább dicsőségesen veszünk el.

Kérem az Ön gyors válaszát. — Önnek kell eldöntenie, mi történjék.

Fogadja Ön őszinte testvéri kezemet, bármiképp forduljon is a sors.

Mély tisztelettel

Kossuth Lajos, s. k.

Kormányzó.

A pénzt illetőleg: holnaptól kezdve minden második napon 100,000 forint küldetik Kolozsvárra, a míg az Ön által kívánt 5—600,000 forintnyi hitel fődözve lesz. — Én jót állok érte, — intézkedjék Ön Kolozsvárott, — hová küldjék onnan az Ön pénzét.

